

ARCHEOLOGICKÁ ZBIERKA ZO ŽELIEZOVIEC

II.

Magda Pichlerová - Katarína Tomčíková

Vzácnemu životnému jubileu PhDr. Ľudmily Kraskovskej, CSc. je venovaný tohto-ročný Zborník SNM, Archeológia 4. Všetci, ktorí jubilantku poznajú, si s úctou pripomínajú jej zakladateľský podiel na budovaní Slovenského národného múzea v Bratislave. V tejto celoslovenskej vedeckej inštitúcii naša jubilantka ako pívá, a dlho jediná žena - vedecká pracovníčka, odpracovala celé polstoročie. Pri svojej mnohorakej činnosti za najdôležitejšiu úlohu považovala zbierkotvornú činnosť. Spolu s akademikom J. Eisnerom sa podieľala na tvorbe archeologického fondu, ktorý sa stal základom pre neskoršie, v podstate až v súčasnosti vytvorené samostatné Archeologické múzeum SNM v Bratislave. Svojím rozhodným postojom sa takisto pričínila, že archeológia si napriek rôznym múzejným reformám zachovala svoje významné postavenie v slovenskom múzejníctve.

Pri spracovaní zbierky so Želiezoviec si pripomíname, že v rámci budovania archeologického zbierkového fondu, ktorého nárast začal až po druhej svetovej vojne, má naša jubilantka, dr. Ľ. Kraskovská, nemalú zásluhu na jej získaní. Zbierka je dôležitá pre poznanie najstaršieho osídlenia Pohronia, a pričinením práve dr. Ľ. Kraskovskej sa zachovala v študijných zbierkach ako jeden celok.

Cieľom spracovania ďalšej časti železovskej zbierky je keramika, ktorú zastupujú početné fragmenty. V tejto súvislosti sa žiada zdôrazniť istú prioritu náplne zbierky v porovnaní s inými v tom, že jej prevažnú časť tvoria zlomky nádob, teda črepy, ktoré spravidla ani dnes, v období opätovného nárastu súkromného zberateľstva archeologických pamiatok, nie sú zaujímavým zbierkovým predmetom. V skutočnosti má "črepológia", ako sa už v minulosti poukázalo, vyslovene odborný význam¹ (Eisner, 1933; Böhm, 1953, 24). Črepy ako ojedinelé nálezy sú za určitých okolností rovnocenným materiálom s ostatnými archeologickými pamiatkami. Ich význam je nepopierateľný pre archeologickú topografiu dneška i zajtrajška. V zbierke sa nachádzajúci súbor črepov z rôznych nálezísk dokladá prevažne sídliskový materiál, ktorý vo viacerých prípadoch môže byť dnes jediným svedectvom už zničeného sídliska, súčasne však aj podkladom pre nové terénne prieskumy v katastri príslušnej obce. Tieto črepy sú rovnako dôležité aj pre doplnenie poznatkov o intenzívnom osídlení Pohronia, ktoré sa za posledných štyridsať rokov dokázalo archeologickými prieskumami a výskumami, napr. v Bíni, Šarovciach, Želiezovciach a na ďalších náleziskách.

Z pohľadu jednotlivých kultúr a lokalít je črepový materiál zastúpený v zbierke početne, ale nerovnomerne, z čoho možno usudzovať, že sa získal formou príležitostných povrchových prieskumov, ako aj pri náhodných zemných výkopoch, z ktorých pochádzajú najskôr celé nádoby, pokiaľ nie sú dokladom pohrebiska, v našom prípade preukázateľne z Hronoviec. Nádoby, ako aj skupiny črepov sú označené názvom osady, používaným pred vznikom prvej CSR (Pichlerová - Tomčíková, 1993, 55). Pri označení

obce vychádzame zo súčasného, úradne platného pomenovania s tým, že v katalógovej časti je paralelne zaznamenaný starší názov, nakoľko niektoré pamiatky sa v staršej odbornej literatúre citujú pod pôvodným názvom. Vztahuje sa to aj na dnes už spojené obce, napr. Santovka. Ako jedno nálezisko má sídliskové doklady z dvoch lokalít: Santovka (Szántó) a Santovka - Maďarovce (Magyarad - Malinovec), pričom polohy zaniknutých pravekých a včasnohistorických osád nepoznáme.

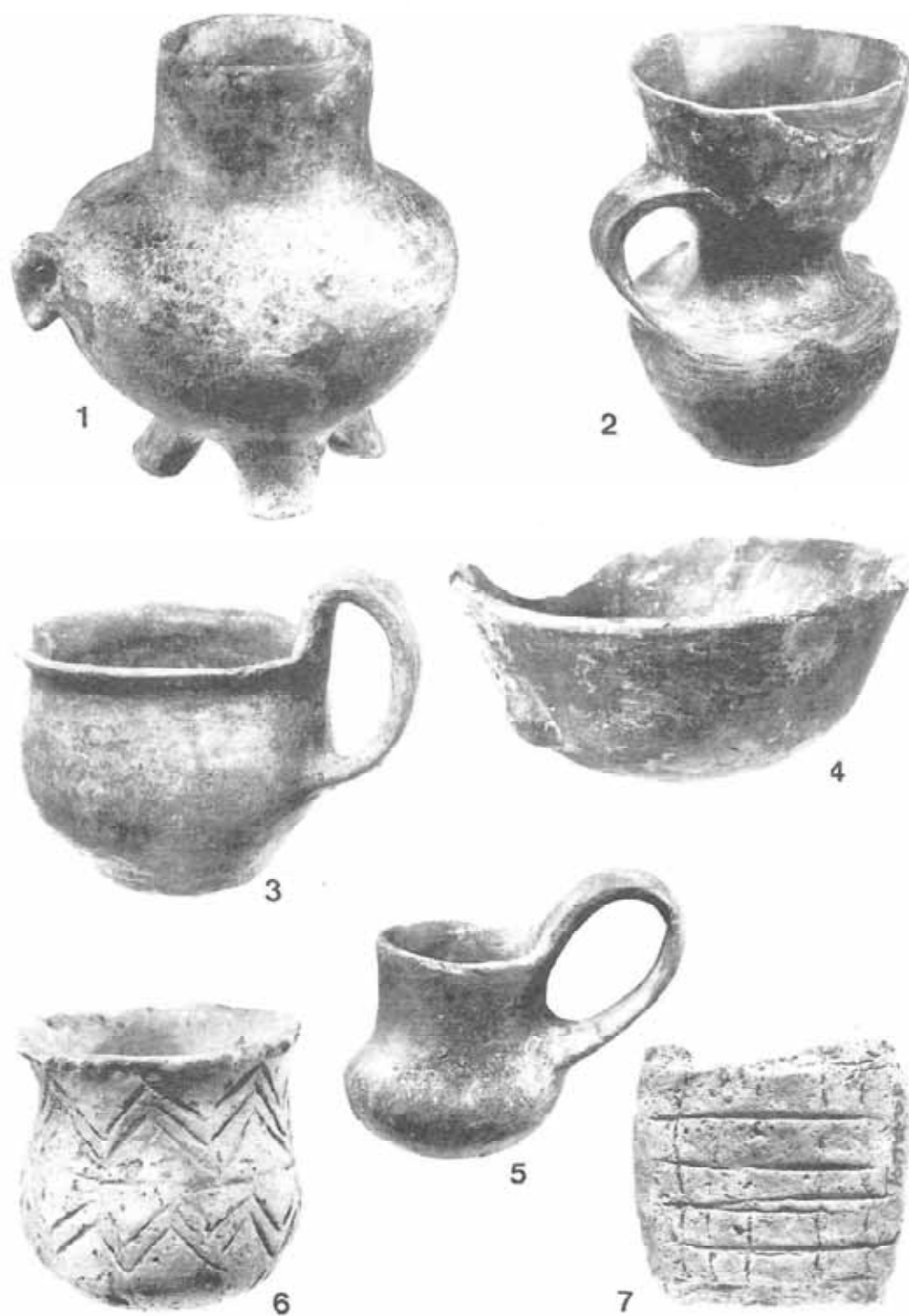
Pri takomto upresňovaní pôvodných názvov obcí s dnešnými je určenie obce - náleziska pri keramike (tab. III, 1-2), na dnách ktorej sa zachovala nálepka s nápisom Kőrös, problematické. V zozname obcí, bývalý Kőrös zodpovedá dnešnému názvu obce Kružná (prv ticž Kerčovce) v okrese Rožňava (Majtán, 1972, 217). Ak vychádzame z poznania náplne zbierky, žiada sa zdôrazniť, že je orientovaná na mikroregión Želiezoviec so širším okolím², okrem pamiatok zo zbierky Kherndlovej z Poipia (Pichlerová - Tomčíková, 1993, 53-55). Potom je nepravdepodobné lokalizovať nálezisko do značne vzdialeného priestoru Gemera. Z dnešného pohľadu je pravdepodobné, že označenie "Kőrös" je nepresné a neúplné, a preto je reálnejšie jeho stotožnenie s niektorým z nálezísk pri rieke Kőrös, dnes v príslahlom území Maďarska (Kőröstarcsa, Kőrösladány, Kőrösújfalva a iné). V samotnej zbierke sú zastúpené, síce ojedinele, i ďalšie pamiatky z maďarských nálezísk: Gyoma (pri rieke Kőrös) a Drégely - Palanka (Pichlerová - Tomčíková, 1993, 55; Mitscha-Märheim/Pittioni, 1934, 155).³

Časť črepového materiálu pochádza z dedín rozprestierajúcich sa priamo pozdĺž toku Hrona a časť z jeho okolia (obr. 1). Iba niekoľko črepov s označením "breh Hrona" (tab.

Obr. 1. Želiezovská zbierka. Mapa nálezísk.

- 1 - Biňa, 2 - Dolná Seč, 3 - Hronovce, 4 - Kálna nad Hronom, 5 - Kamenín,
6 - Krškany, 7 - Malé Ludince, 8 - Malý Kiar, 9 - Nýrovce, 10 - Pohronský Ruskov,
11 - Santovka, 12 - Sazdice, 13 - Semerovce, 14 - Sikenička, 15 - Tekovský Hrádok,
16 - Tupá, 17 - Turá, 18 - Veľké Turovce

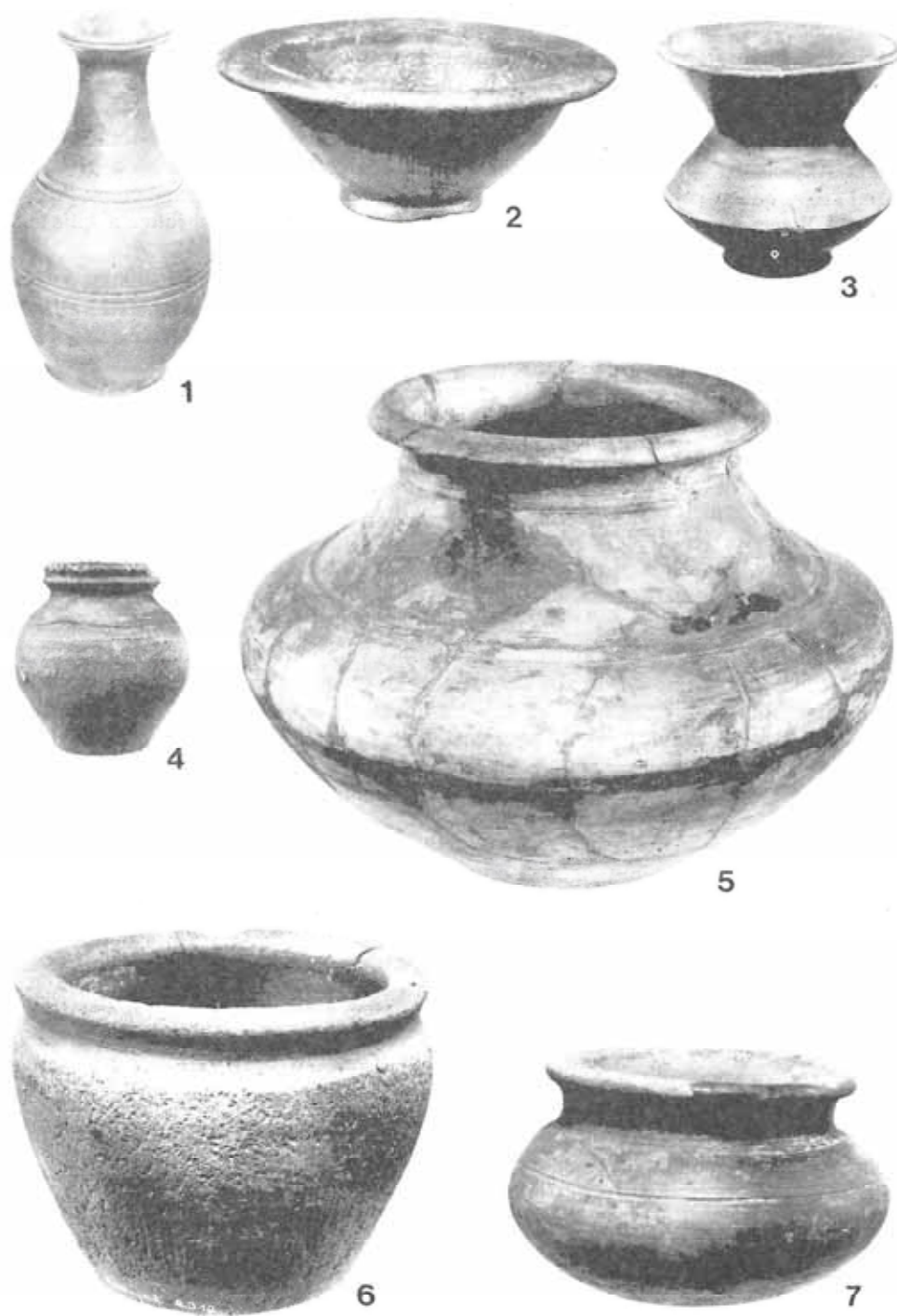

Obr. 2. Želiezovská zbierka.
 Kőrös - 6, Malý Kiar - 3, Pohronský Ruskov - 1, Santovka - 2, Tupá - 7, Veľké Turovce - 4, 5

XI, 9 - 11) zastupuje bližšie neznáme nálezisko pri Hrone. Žiada sa ešte k úplnosti zbierky spomenúť, že pri dvoch výraznejších a niekoľkých atypických črepech z náleziska Kamenín (tab. III, 5 - 6) sa zachoval údaj: zbierka Bolemanna. Jeho archeologická zbierka sa spomína v roku 1876 (Dillesz, 285), keď sa v celom Uhorsku prejavil širší záujem o archeológiu v spojitosti so svetovým antropologicko - archeologickým kongresom v Budapešti, po ktorom sa začala cieľavedomá tvorba súkromných zbierok. Obsah a rozsah zbierky levického lekárnik E. Bolemanna nepoznáme⁴ a nemáme podklady pre vysvetlenie, prečo sa niekoľko bežných črepov z jeho zbierky nachádza práve v zbierke E. Coudenhoveovej. Prítom v súpise železovskej zbierky z roku 1934 sa črepy z Kamenína, ani nádoby z vyššie spomenutého náleziska Kőrös, vôbec nespomínajú. Pravdepodobne ich grófka E. Coudenhoveová získala sprostredkovaním od iných zberateľov až po roku 1934. Rovnako aj mnohé ďalšie, v súpise neuvedené nálezy, svedčia o ich neskoršom nadobudnutí.

Možno predpokladať, že majiteľka zbierky E. Coudenhoveová sa venovala archeológii ako svojmu hobby, a práve v mnohom pre laika neatraktívne zbery s udaním náleziska odrážajú jej vlastnú terénno - prieskumnú aktivitu. O sledovaní terénu bez vlastných výkopov svedčí, že na základe jej upozornenia preskúmal J. Eisner v Hronovciach (časť Domaša) objekt, odkryvom ktorého sa ukázalo, že je to obilná jama (Eisner, 1926-1927, 63). Konkrétne v Hronovciach sa stretli odlišné postupy a záujmy E. Coudenhoveovej a J. Eisnera pri záchrane nálezov, ako aj pri ich interpretácii. Ide o pamiatky z keltského birituálneho pohrebiska, ktoré sa v odbornej literatúre citujú pod starým názvom Hronský Domašd alebo Domaša (Eisner, 1927, 341-350; 1933, 170-175; Mitscha-Märheim/Pittioni, 1934, 153-155; Filip, 1956, 413-414). Pri porovnaní zbierkových predmetov zo Železoviec v spomenutom súpise z roku 1934 s publikovanými, ale stručnými poznatkami J. Eisnera, vystupujú do popredia isté nálezové nejasnosti, na ktoré sa žiada poukázať. V krátkosti k nálezovej situácii: v Hronovciach, vzdialených 5 km od Železoviec, sa roku 1925 pri výkopoch jám na odoberanie hliny pre stavbu troch domov objavili a následne porušili hroby z keltského birituálneho pohrebiska. Na nálezisko prišla grófka E. Coudenhoveová skôr ako doc. J. Eisner, a z rozkopaných hrobov získala pamiatky, ktoré nadobudli legálnosť, keďže okresný náčelník vyhotovil o tomto úradný záznam so súpisom prevzatých predmetov. Ďalšie hroby odkryl J. Eisner⁵ a ich obsah odovzdal múzeu v Banskej Štiavnici (dnes Slovenské banské múzeum). Nálezy z hrobov darovala múzeu aj E. Coudenhoveová, najskôr pod vplyvom J. Eisnera, avšak časť si ponechala. Tieto potom J. Eisner pri odbornom spracovaní hronovského laténskeho pohrebiska nemal k dispozícii (Eisner, 1927, 342-344, 350, pozn. 20). Až v roku 1934 v rámci železovskej zbierky publikujú H. Mitscha-Märheim a R. Pittioni z Hronoviec nálezy tvoriace obsah jedného kostrového, dvoch žiarových a keramiky z porušených hrobov, s vyobrazením niektorých predmetov a s ich inventárnymi číslami. Niektoré pamiatky sú bez čísiel a vyobrazenia.⁶ Pri ich porovnávaní je časť zhodná s nálezmi uvedenými v súpise prevzatých predmetov z roku 1925, chýba však lignitový náramok a bronzová spona, a navyše je päť nádob. Tieto nie sú v úradnom zozname, azda sú z ďalších, neskôr porušených hrobov (celkovo je z pohrebiska osem nádob). Pri zisťovaní obsahu hrobov J. Eisner pri pamiatkach z porušených hrobov poznamenáva, že pri zlatom malom krúžku sa nedá zistiť, do ktorého inventáru z troch - viacerých hrobov patrí. Oproti tomu H. Mitscha-Märheim a R. Pittioni ho spájajú s obsahom kostrového hrobu. Ďalej J. Eisner poukázal, že pri vyberaní jedného z týchto hrobov sa zničil železný meč s pošvou, ktorý sa pri hroboch v železovskej zbierke nespomína.

Cieľom príspevku nie je kritický rozbor nálezov a ich celkov z tohto pohrebiska, ale poukázať na nutnosť ich sumárneho spracovania s prihliadnutím, že v železovskej zbierke sú pamiatky z neodborne vybraných a porušených hrobov dodatočne zostavené do

Obr. 3. Želiezovská zbierka.
 Bíňa - 1, 4, Hronovce - 5, 7, Pohronský Ruskov - 6, Santovka - 3, Tupá - 2

troch hrobových celkov, pravdepodobne z podnetu istej archeologickej horlivosti E. Coudenhoveovej. Obsah hrobov vytvorila z ústneho podania nálezcov a spomenula ďalšie k nim spolupatriace nálezy, pretože ich nemala vo svojej zbierke. Týmto je aj odôvodnený nález bronzovej článkovej retiazky s prívieskami (obr. 4) z halštatského obdobia, spájaný doteraz s inventárom keltského detského kostrového hrobu 1, ktorý v skutočnosti v Hronovciach zastupuje ojedinelý nález zo staršieho osídlenia v miestach pohrebiska, ako aj črepy badenskej a maďarovskej kultúry (tab. II, 4 - 7). Tu nájdené črepy pri výskume J. Eisner zaradil na počiatok doby bronzovej a hrot tordovanej ihlice a "pliešok" srdcovitého tvaru do strednej doby bronzovej (Eisner, 1927, 245, 250).

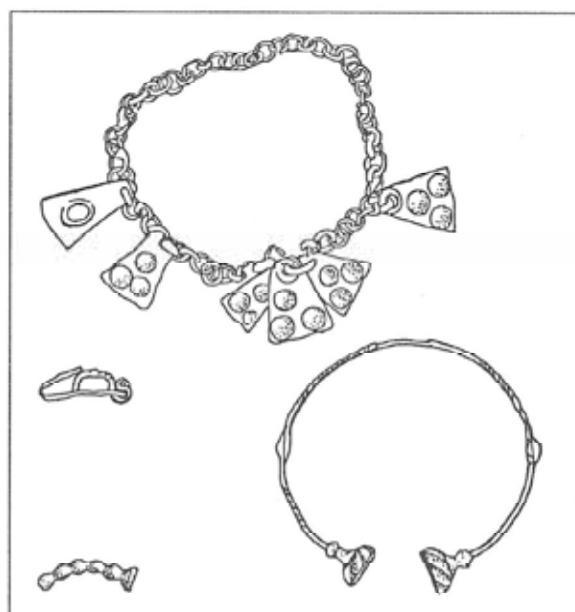
Žiaľ, z laténskych pamiatok z Hronoviec - Domaše sa zo železovskej zbierky do AM SNM v Bratislave dostali len tri nádoby, z nich miska (tab. II,3) je porovnateľná s miskou z predpokladaného hrobu 1, ďalšie dve (tab. II, 1 - 2; obr. 3:5,7) sú identické s nádobami z porušených hrobov (Mitscha-Märheim/Pittioni, 1934, miska tab. IV:11, nádoby tab. V:4, 5). Ostatné pamiatky sa stratili, medzi nimi pre Slovensko významné doklady laténskeho umeleckého remesla (Zachar, 1987). Na niektoré upozorňujeme priloženými kresbami, ktoré sú prekreslené z publikovaných fotografických podkladov (obr. 4).

Okrem spomenutých náleзов z Hronoviec (časť Domaša) sa stratili aj ďalšie keramické doklady, z nich napr. miniatúrna kónická miska (v. 3,5 - 4,8 cm, Ø 14,2 cm) z Veľkých Turoviev (časť Dolné Turovce), s okrajom formovaným do štyroch hrotitých ostrých lalokov, s analógiami v čakanskej a pilinskej kultúre. Pri opise misky je poznámka, že je dobre rekonštruovaná, čo opäť nasvedčuje, že E. Coudenhoveová venovala zbierke veľkú pozornosť (Mitscha-Märheim/Pittioni, 1934, 157, tab. VII:1).

Predmetom príspevku je oboznámenie odbornej verejnosti s keramickými fragmentami z jednej časti železovskej zbierky, pretože celkovým počtom presahuje možnosti tohto príspevku. Zvolili sme preto metódu postupného zverejnenia zberového materiálu s prihliadnutím na celky. V tejto druhej časti sme vyčlenili nálezy z devätnástich obcí a jedného náleziska mimo nášho územia (obr. 1). Z nich jedenásť je už v súpise z roku 1934, i keď nie s detailnejšou dokumentáciou⁷, ostatné sú z nepublikovaných zberov. Postupujeme rovnako ako v prvej časti, v abecednom poradí podľa dnešných názvov obcí.

Hodnotenie zberového keramického materiálu má iba rámcový charakter. Pri viacerých fragmentoch, najmä úžitkových nádobách, zásobniciach, je problematické bližšie kultúrne určenie pre podobnosť základných výrazových prvkov, ktoré pretrvávajú vo viacerých obdobiach praveku. Sú to nevýrazné fragmenty s pásikovým úskom, s plastickým výčnelkom, s presekávanou alebo prstami pretláčanou plastickou páskou, bežné v mladšej dobe kamennej, respektíve v staršej dobe bronzovej. Problém kultúrneho, či časového zaradenia dokladajú dve malé polgulovité a jedna kónická miska, ktoré sa radia k technickej keramike, k tzv. téglikom, ktoré bez poznania stratigrafie a terénnej dokumentácie nie sú bližšie datovateľné. Sú na nálezisku v Santovke (tab. IX, 2), Sazdiciach (tab. VIII, 1) a Veľkých Turovcích (tab. XII, 1).

Jednotlivé náleziská z pohľadu zastúpenia črepového materiálu môžeme zaradiť do dvoch skupín: s minimálnym počtom črepov a nádob, napr. Bíňa (tab. I, 1-3), Dolná Seč (tab. III, 3-4), Kamenín (tab. III, 5-6), Malý Kiar (tab. VIII, 6), Nýrovce (tab. IV, 8) a s početnými dokladmi osídlenia, napr. Santovka (tab. IX - XI), Tupá (tab. XV - XX) a Veľké Turovce (tab. XII - XIV), pri ktorých nevieme, či v rámci náleziska dokladajú jednu alebo viac polôh. Z pohľadu zastúpenia jednotlivých kultúrnych období môžeme rovnako zaradiť náleziská do dvoch skupín, na ktorých je doložené osídlenie z jedného časového obdobia, resp. z dvoch časových úsekov, napr. Turá - germánske osídlenie (tab. VII) a náleziská s dokladmi osídlenia z rôznych časových období, napr. Pohronský Ruskov, Tupá, Veľké Turovce.

Obr. 4. Želiezovská zbierka. Hronovce.
Stratené nálezy (rekonštrukcia z fotografií)

Vo vyčlenených dvadsiatich náleziskách želiezovskej zbierky prevládajú nálezy z neolitu, eneolitu a staršej doby bronzovej. Niekoľko črepov patrí kultúre s lineárnou keramikou (Malé Ludince, Sikenička, Tupá) a želiezovskej skupine (neznáme nálezisko na brehu Hrona, Tupá). Najvýznamnejším "črepovým" nálezom v želiezovskej zbierke je fragment ľudskej plastiky z Tupej, z ktorej torzo stredovej časti má hrubo ryté zvislé a vodorovné čiary (tab. XX, 1; obr. 2:7). Je otázne, či mriežkový motív na jednej strane s hustejšie a na druhej strane s redšie radenými čiarami, bol zámerom alebo náhodou. Toto torzo plochého, obdĺžnikovitého idolu so svojou obojstrannou výzdobou je nateraz na Slovensku bez analógií. Druhým dokladom tohto typu hlinenej antropomorfnej plastiky je časť idolu zo Šaroviec, ktorý má zložitejšiu, jemne rytú výzdobu len na jednej strane (Paulík, 1980, 39). Idol z Tupej prezentuje v rámci želiezovskej skupiny svojou obojstrannou štvorčekovou schémou ďalší variant abstrahovaných plochých idolov. Vychádzajúc zo súčasných poznatkov je sledovateľná istá koncentrácia plochých idolov z mladšej doby kamennej v oblasti Pohronia: silne schematizovaný kostenný idol v kultúre s lineárnou keramikou (Pichlerová - Tomčíková, 1993, 57), spomenuté hlinené abstrahované idoly z Tupej a zo Šaroviec v želiezovskej skupine a početné, síce tvarovo a výzdobou odlišné, ale patriace ešte k plochým idolom, v badenskej kultúre z Bíne a zo Želiezoviec (Prášek, 1992, 5 a ďalej).

Druhým významným zbierkovým predmetom je zoomorfná nádoba z Pohronského Ruskova (tab. V, 2; obr. 2:1), ktorej originalnosť je podložená tým, že v rámci keramiky so zvieracou aplikovanou plastikou nemá zatiaľ paralely. Je to baňatá nádoba s užším valcovitým hrdlom na štyroch masívnych nôžkach, na pleciach s dvoma proti sebe postavenými uškami, u ktorých závesnú funkciu môžeme pravdepodobne vylúčiť. Samotné ušká sú k nádobe proporčne malé, ⁸ modelované do tvaru hlavičky vtáka, kde priečny otvor skôr naznačuje oko, pod ktorým je sformovaný plochý polkruhový lalok, zreteľne

evokujúci širší zobák vtáka, čomu zodpovedajú aj nožičky vo dvojiciach, postavené mierne šikmo von, s oválnou základňou. V tomto prevedení ide o dvojicu vodných vtákov, azda kačíc. Nádoba ako ojedinelý nález sa zaraďuje k ludanickej skupine lengyelskej kultúry (Lichardus - Vladár, 1964, obr. 51:30; Paulík, 1980, 80). I keď nálezové súvislosti nepoznáme, žiada sa zdôrazniť, že pre jej časové určenie je dôležitý sprievodný materiál z Pohronskeho Ruskova, ktorý spolu s nádobou tvorí v železovskej zbierke (i pri druhých náleziskách) jeden celok. Sú to črepy s vetvičkovou výzdobou na vydutine, radom jamiek, ako aj črepy z ústia lievikovite roztvorených misiek (tab. VI), ktoré sú zhodné so starším stupňom badenskej kultúry. Materiál nedovoľuje detailnejšie členenie (bolerázska skupina) (Němejcová - Pavúková, 1964, 222; 1984, 131). V podstate rámcovo správne datovali pamiatky z tohto náleziska v roku 1934 aj H. Mitscha-Märheim a R. Pittioni (1934, 155), ktorí ku kultúre s kancelovanou keramikou pričlenili črepy a zoomorfnú nádobu ku bodrogkeresztúrskej, podobne ako aj B. Novotný (1958, 37). Tento mladší stupeň dnes korešponduje so starým stupňom badenskej kultúry. Zoomorfná nádoba sa tvarovo tým, že zastupuje kultovú nádobu, odlišuje od úžitkových nádob. Porovnateľné je jej valcovité hrdlo a umiestnenie ušík na pleciah s nádobami v keramickej náplni badenskej kultúry so stupňom Ib, napr. zo sídliska v blízkej Bini (Chebeň, 1984, 170-172, obr. 2:N 1-2). Vychádzajúc z naznačeného, črepový materiál a zoomorfnú nádobu z Pohronskeho Ruskova zaraďujeme ku staršej fáze badenskej kultúry.

Viac alebo menej výrazné črepy badenskej kultúry sú v železovskej zbierke početnejšie zastúpené na náleziskách v Kalnej nad Hronom, Malých Ludinciach, v Semerovciach, najviac v Tupej. Popri keramických zlomkoch patria k badenskej kultúre i nádoby, ako miska a tri krčiazteky s typickým pásikovým uškom prečnievajúcim nad okraj, vyšším hrdlom a mierne sťačeným hladkým telom z Veľkých Turoviac (tab. XII, 2-5) alebo so žliabkovým telom z Tupej (tab. XX, 3).

Pri bližšom kultúrnom zaradení je problematická nádoba z Kôrösu (tab. III, 1), ktorá je tvarovo i výzdobou ojedinelá (krčiaztek zvoncovitého tvaru s hlboko rytou kľukatkou na hrdle i tele) a radí sa do kultúrne zložitejšieho prostredia eneolitu. Podobne osobitné postavenie má i okrajový črep zo Santovky (tab. XI, 1), zdobený na hranenom ústí z vnútornej strany ostro rytou dvojicou vlnovky a pod zosilneným okrajom krátkymi ryhami a radom vbíjaných trojuholníkov z vonkajšej strany. Má bližšie analógie v kisa-postackej kultúre zo začiatku staršej doby bronzovej (Mithay, 1942, tab. II:1).

Väčší súbor nádob a črepov je zo Santovky - Maďaroviec, z náleziska, podľa ktorého má maďarovská kultúra názov. Časť črepov a nádob zastupuje bežné tvary v náplni tejto starobronzovej kultúry (tab. IX, 6-10; X, 6-8). V druhej časti sú výrazné doklady severopanónskej kultúry, ako je fragment krčiazteka, zdobený rytými poloblúkmi a bodkami, podobne zdobené miniatúrne pokrievky, nezdobený etážovitý krčiaztek, miska s rovno zrezaným okrajom s kľukatkovitou rytou výzdobou na okraji a zdobený črep s lalokovite vytiahnutým okrajom (tab. IX, 1-6; X, 1). Prelínanie keramických foriem poukazuje na vzťahy dvoch kultúr, ktoré v starobronzovom prostredí na južnom Slovensku bezprostredne susedili.

K staršej dobe bronzovej patrí aj črep z hrdla nádoby s odrazeným širším pásikovým uškom, s trojicou plastických vodorovných pásikov z Tupej (tab. XVIII, 1), ktorý svedčí o ovplyvňovaní starobronzového prostredia na Pohroní otomanskou kultúrou.

V porovnaní s početnými dokladmi osídlenia v neolite, eneolite a staršej dobe bronzovej sú pamiatky z nasledujúcich období v železovskej zbierke veľmi skromné. V nálezovom materiáli z Tupej je opäť ojedinelý črep zo šálky s typickou lužickou výzdobou na vnútornej strane (tab. XVIII, 9). Lužickosliezske črepy sa vyskytujú na Pohroní v Leviciach a južne od Železoviec (Eisner, 1933, 160). Krčiaztek z Malého Kiaru (tab. VIII, 6)

je zaraditeľný najskôr ku čakanskej kultúre. Ďalej je to črep z misky so šikmým tordovaním ústia z vonkajšej strany z Veľkých Turoviev (tab. XIV, 8).

Pozoruhodným a v železovskej zbierke jediným halštatským nálezom je bronzová retiazka s plechovými príveskami z náleziska Hronovce - Domaša (obr. 4). Ako sme už vyššie spomenuli, našla sa v miestach keltského pohrebiska, takmer pred sedemdesiatimi rokmi, ale neskôr, pred získaním zbierky do Archeologického múzea SNM v Bratislave sa stratila. Žiada sa na ňu touto formou upozorniť najmä preto, že na Slovensku sa napriek rozsiahlym výskumom podobný predmet neobjavil, a niekoľko známych analogických okrás pochádza z minulého storočia. Jej detailný opis s fotografiou, z ktorého vychádzame, publikoval H. Mitscha-Märheim a R. Pittioni (1934, 153-154, tab. V:1). Predmetná článková retiazka so 62 očkami a dĺžkou 32,5 cm má šesť trojuholníkovitých príveskov z bronzového plechu, z nich tri sú spolu zavesené, a to s vyrazenými malými otvormi v miestach zrezanej špice. Prívesky (o rozmeroch: v. 2,8 cm, š. 2,3-1 cm) sú zdobené na lícnej strane vytepanými poloblúkmi. Tvarove totožné prívesky s retiazkami sa našli v Blatnici - Sebeslaviciach (okr. Martin) 9, kde sú súčasťou spony a kovania (Eisner, 1933, 151; Filip, 1956, 89; Zachar, 1987, obr. 18). Ďalšie spony s visiacimi retiazkami, ukončené záveskami sa našli v hrobách na eponymnej lokalite Hallstatt v Rakúsku (napr. v hrobe 174), ďalej na kovaniach (napr. v hrobe 106), v jednom prípade na bronzovej miske (hrob. 504) a iba v jednom hrobe (354) bola samostatná retiazka s jedným záveskom. Všetky doteraz známe okrasy zo Slovenska i z rakúskeho Hallstattu spája výzdoba. Sú to tri zvislé línie tepaných bodových perličiek, čím sa odlišujú od príveskov z Hronoviev, ktoré v tomto prípade azda dokladajú domácu produkciu a časove sa radia do včasnej doby laténskej (HD3 - LA). Závesky na retiazkach sú súčasťou honosnejších okrás odevu, v našom prípade môžu súvisieť s čelenkou.

V železovskej zbierke dobu laténsku na rozdiel od ostatných pravekých nálezísk s črepovým materiálom dokladujú celé nádoby. Tri sú zo spomenutého birituálneho pohrebiska v Hronovciach (časť Domaša) (tab. II, 1-3), datované bronzovou sponou spojenej konštrukcie s plasticky členeným lučíkom a nákrčníkom s pečatidlovitými koncami, na prelom staršej a strednej doby laténskej (obr. 4). Ďalšie dve nádoby sú z Pohronskeho Ruskova (tab. V: 1,3), z nich sudovitá nádoba s povrchom zvisle hrebeňovaným zastupuje mladšie obdobie (stupeň LD).

Osídlenie v prvých storočiach n. l. dokladajú črepy na dvoch náleziskách. Je to súbor fragmentov germánskej keramiky z Turej (tab. VII) a z Tupej (tab. XIX), kde popri germánskych črepoch sú aj črepy provinciálnej keramiky z 1. - 2. stor. (tab. XIX, 2, 4). K nim patrí aj tretia miska (tab. XX, 2).

Problematická je malá vázovitá nádobka s ostro profilovaným telom, červenkastej farby, zo Santovky (tab. VIII, 5; obr. 3:3), ktorá sa svojím tvarom vymyká z doteraz známeho keramického inventára doby rímskej. Nálezové súvislosti nepoznáme, je preto otázne, či sa do Santovky doniesla dodatočne ako suvení z niektorého výskumu v inej krajine, alebo sa našla v priestore Santovky a bez sprievodného materiálu ju získala do zbierky už Kherndlóva. V tomto druhom prípade je dokladom obchodných spojení Pohronia s centrálnymi časťami Rímskej ríše.

Z obdobia sťahovania národov nie sú v predmetnej zbierke pamiatky z Pohronia zastúpené. Jednoduchý nižší hrniec neformálne tvarovaný z tohto obdobia je z povodia Kőrös, z územia dnešného Maďarska (tab. III, 2).

Nálezy zo stredoveku (včasného až neskorého) sú v porovnaní s pravekými veľmi skromné. Z tohto časovo dlhého obdobia je v železovskej zbierke iba niekoľko nádob a dva črepy, z čoho možno usudzovať o istej škartácii zberov, keďže v období tvorby zbierky sa stredovekým a novovekým črepom nevenovala pozornosť a neboli vtedy ani predmetom zbierkotvornej činnosti jednotlivých múzeí. Týmto možno vysvetliť chýba-

júce nálezy zo slovanských a mladších sídlisk na Pohroní. Celé nádoby sa v zbierke zachovali ako "zaujímavosť", a preto sa ani v roku 1934 nespomínajú.

K najvýznamnejším patrí fľašovitá nádoba z Bíne (tab. I,1; obr. 3:1), zhotovená z plavenej hliny na kruhu, je pieskovohnedej farby. Tvarom a technológiou výroby sa zaraďuje do okruhu tzv. žltej keramiky. Táto skupina keramiky sa na Slovensku vyskytuje na pohrebiskách z obdobia avarskej ríše. Fľaša z Bíne dopĺňa doteraz známy počet nálezísk (Bialeková, 1967, 5-76).

Ďalšou je nádoba hrncovitého tvaru z Tekovského Hrádku (tab. VIII, 7), rámcovo datovaná do 10. storočia. Časovo súvisí s pohrebiskom zisteným v Tekovskom Hrádku roku 1984 (Kujovský, 1985, 139). Z Veľkých Turoviec sa v zbierke zachoval fragment z hlineného kotlíka (tab. XIV, 7), a to zlomok okraja. Absencia spracovateľného materiálu nedovoľuje bližšie časové určenie. Hlinené kotlíky sa používali v 11. až 13. storočí (Habovštiak, 1974, 143; Takács, 1986).

Pozoruhodným nálezom je miniatúrna nádobka z Bíne (tab. I,3; obr. 3:4), ktorá sa vyčleňuje z bežnej, tzv. kuchynskej úžitkovej keramiky a má analógie v neskorogotickom inventári 15. - 16. storočia.

K posledným keramickým výrobkom v železovskej zbierke z okruhu nálezísk, ktoré sú predmetom príspevku, je kachlica zo Santovky (tab. VIII, 4). V rámci tvarovej rozmanitosti stredovekých kachlíc sa za najstaršie považujú nádobkovité (cibuľovité, hrncovité, miskovité), datované do 14. - 15. storočia, ktoré však pretrvávajú aj v období novoveku (Holčík, 1976, 95). Cibuľovitá kachlica zo Santovky svojím tvarom aj technológiou výroby zastupuje mladšie obdobie.

V druhej časti železovskej zbierky z oblasti Pohronia sme venovali pozornosť dvadsiatim náleziskám, obsahujúcim väčší súbor keramickej produkcie (34 nádob a 146 fragmentov) z rôznych časových úsekov od mladšej doby kamennej po neskorý stredovek.

KATALÓG

Katalógová časť obsahuje súpis keramickeho materiálu podľa nálezísk v abecednom poradí. Pri označení lokality používame súčasný úradný názov obce a okresu, v zátvorke názov starší, pod ktorým sa už nálezisko v literatúre citovalo. Za stručným opisom a rozmermi nasleduje inventárne číslo AM SNM v Bratislave. Za inventárnym číslom, pri nálezoch, ktoré sú v práci H. Mitschu-Märheima a R. Pittioniho z roku 1934, uvádzame ich stranu a tabuľku. Za týmto údajom je zaradenie nálezu do jednotlivých období v skratke: PR - pravek, N - neolít, E - eneolít, B - doba bronzová (1 - staršia, 2 - stredná, 3 - mladšia, 4 - neskorá), H - doba halštatská, L - doba laténska, RG - doba rímskych provincií a Germáni, SN - doba sťahovania národov, S - obdobie slovanské, ST - stredovek. Opis končí označením tabuľky, na ktorej je nález kresebne dokumentovaný.

Bíňa, okr. Nové Zámky (Bény)

Fľaša s vyšším hrdlom, s profilovaným, mierne von vyhnutým ústím, na tele s dvoma dvojicami rytých obvodových línií, svetlohnedá farba. Rozmery: v. 17,6 cm, Ø ú. 4,9 cm, Ø d. 6,2 cm (inv. č. AP 2957) - S.

Tab. I, 1, obr. 3:1

Črep so širším páskovým úškom, svetlohnedá farba. Rozmery: 7,3 cm x 6,8 cm (inv. č. AP 2684) - E.

Tab. I, 2

Nádobka miniatúrna s baňatým telom a profilovaným okrajom, ústie z vonkajšej strany pretláčané, a rytou nepravidelnou obvodovou líniou, tmavosivá farba. Rozmery: v. 6,5 cm, Ø ú. 4 cm, Ø d. 3,2 cm (inv. č. AP 2368) - ST.

Tab. I, 3, obr. 3:4

Breh Hrona

Fragment dutej nôžky nádoby s rytými líniami a poloblúkmi, sivočierna farba. Rozmery: 8,4 x 3,7 cm (inv. č. AP 2592) - N.

Tab. XI, 9

Fragment krčiatka s odsadeným baňatým telom, tmavosivá farba. Rozmery: 5,7 x 4,1 cm (inv. č. AP 2593) - E.
Tab. XI, 10

Fragment krčiatka s mierno prehnutým hrdlom a baňatým telom, s plytkými zvislými žliabkami, hnedá farba. Rozmery: 6 x 6 cm (inv. č. AP 2594) - E.
Tab. XI, 11

D o l n á S e č, okr. Levice

Črep z rozhrania tela a hrdla hrubostennej nádoby s nalepenou, prstami pretláčanou páskou, svetlohnedá farba. Rozmery: 12,4 x 7,6 cm (inv. č. AP 2955) - N.
Tab. III, 3

Fragment dvojkónickej nádoby, tmavosivá farba. Rozmery: 7,4 x 5,5 cm (inv. č. AP 2954) - PR.
Tab. III, 4

H r o n o v c e, okr. Levice (časť Domaša - Damasd)

Nádoba vázovitá, dvojkónická s užším prehnutým hrdlom a von vyhnutým okrajom, sivá farba. Rozmery: v. 18,5 cm, Ø ú. 14,3 cm, Ø d. 11 cm (inv. č. AP 2309 - R. 1934, s. 154, t. 5:5) - L.
Tab. II, 1, obr. 3:5

Miska s guľovitým odsadeným telom, s nízkym hrdlom, s rytou obvodovou líniou, hnedá farba. Rozmery: v. 7,9 cm, Ø ú. 11 cm, Ø d. 6,4 cm (inv. č. AP 2307 - R. 1934, s. 154, t. 5:4) - I.
Tab. II, 2, obr. 3:7

Miska dvojkónická, s užším nízkym hrdlom a von vyhnutým zosilneným okrajom, s kruhovým omfalickým dnom, tmavosivá farba. Rozmery: v. 7 cm, Ø ú. 16,8 cm, Ø d. 5,6 cm (inv. č. AP 2308 - R. 1934, s. 153, t. 4:11) - L.
Tab. II, 3

Črep z vydutiny, s radom štvorcových vpichov, z ktorých vychádzajú ostro ryté línie vytvárajúce trojuholníkovitý motív, svetlohnedá farba. Rozmery: 8,7 x 5,2 cm (inv. č. AP 2583) - E.
Tab. II, 4

Črep z misky s vodorovným odsadeným okrajom vytiahnutým do laloka, svetlohnedá farba. Rozmery: 9,2 x 6,7 cm (inv. č. AP 2585) - B1.
Tab. II, 5

Spodná časť nádoby s mierne oddeleným hrdlom, tehlovočervená farba. Rozmery: 7,2 x 5,6 cm (inv. č. AP 2586) - B1.
Tab. II, 6

Črep z vydutiny s pretláčanou plastickou páskou, hnedá farba. Rozmery: 7,2 x 5,4 cm (inv. č. AP 2584) - B1.
Tab. II, 7

K á l n a n a d H r o n o m, okr. Levice

Črep z vydutiny z misky s ostrým lomom, povrch z oboch strán leštený a tuhovaný, tmavosivá farba. Rozmery: 9,9 x 5,3 cm (inv. č. AP 2939) - B3.
Tab. I, 4

Črep so širokým hrotitým uškom, farba tmavosivá. Rozmery: 7,5 x 5,5 cm (inv. č. AP 2936) - E.
Tab. I, 5

Črep z vydutiny, s plastickým jazykovitým výčnelkom, tmavosivá farba. Rozmery: 6,6 x 4,8 cm (inv. č. AP 2934) - II.
Tab. I, 6

Črep z hrdla hmcovitej nádoby s von vyhnutým ústím, na rozhraní hrdla a vydutiny s nalepeným, prstami pretláčaným pásikom, hnedá farba. Rozmery: 9,3 x 8,8 cm (inv. č. AP 2937) - H.
Tab. I, 7

Črep okrajový, s plastickým kruhovým výčnelkom, hnedá farba. Rozmery: 5,8 x 5,5 cm (inv. č. AP 2935) - N.
Tab. I, 8

Črep z vydutiny hrubostennej nádoby s plastickým pozdĺžnym výčnelkom, s tromi zvislými radmi plastických pásikov ostro pretláčaných, hnedá farba. Rozmery: 10,9 x 10,2 cm, (inv. č. AP 2938) - E.
Tab. I, 9

Kamenín, okr. Nové Zámky

Črep okrajový z hrubostennej nádoby, pod mierne von vyťahnutým ústím plastický hranený výčnelok, svetlohnedá farba. Rozmery: 14,2 x 13,2 cm (inv. č. AP 2932) - B1.

Tab. III, 5

Črep s rytými líniami nepravidelne mriežkovite usporiadanými, hnedá farba, z vnútornej strany čierna. Rozmery: 8,3 x 7,5 cm (inv. č. AP 2933) - B1.

Tab. III, 6

Krškany, okr. Levice (časť Veľké Krškany)

Črep z dna hrubostennej nádoby, svetlohnedá farba. Rozmery: 10,7 x 5 cm (inv. č. AP 2952) - E.

Črep z dna nádoby, svetlohnedá farba, z vnútornej strany tmavohnedá. Rozmery: 7,8 x 7,8 cm (inv. č. AP 2953) - PR.

Körös (Maďarsko)

Nádoba súdkovitého tvaru, s nízkym hrdlom a mierne von vyťahnutým okrajom, hrubostenná, povrch neformný, hnedá farba. Rozmery: v. 10 cm, Ø ú. 7,7 cm, Ø d. 7 cm (inv. č. 2319) - SN.

Tab. III, 1

Krčiaztek zvoncovitého tvaru, s dnom dovnútra pretlačeným, s odrazeným uškom, s vodorovnou ryhou na rozhraní hrdla a tela, pod okrajom rad drobných vpichov, na hrdle ostro ryté lomené vlnovky, na vydutine pás dvojitej vlnovky a zvislé ryté línie smerom ku dnu krčiazteka. Rozmery: v. 6 cm, Ø ú. 5,5 cm, Ø d. 3 cm (inv. č. AP 2339) - E.

Tab. III, 2, obr. 2:6

Malé Ludince, okr. Levice (Kis - Ölvéd)

Črep okrajový s rovno vyťahnutým hrdlom, na miernej vydutine rad plytkých jamiek, povrch hladný, svetlohnedá farba, z vnútornej strany čierna. Rozmery: 11,6 x 8,3 cm (inv. č. AP 2941) - E.

Tab. IV, 1

Črep so zvislými, husto rytými líniami, svetlohnedá farba, z vnútornej strany čierna. Rozmery: 4,7 x 3,8 cm (inv. č. AP 2943) - E.

Tab. IV, 2

Črep z nádoby, na zachovanej časti hrdla vodorovné plytké a na vydutine zvislé žliabky, povrch hladný, čierna farba. Rozmery: 5 x 4 cm (inv. č. AP 2942) - B3.

Tab. IV, 3

Črep z vydutiny hrubostennej nádoby s rytými poloblúkmi, svetlohnedá farba. Rozmery: 9,4 x 5,5 cm (inv. č. AP 2945) - N.

Tab. IV, 4

Črep okrajový so zaobleným ústím, povrch hladný, hnedočierna farba. Rozmery: 4,7 x 4,6 cm (inv. č. AP 2944) - E.

Tab. IV, 5

Črep okrajový so zosilneným ústím s dvoma plastickými výčnelkami, tmavohnedá farba. Rozmery: 7,5 x 6,7 cm (inv. č. AP 2940) - E.

Tab. IV, 6

Krčah s vysokým, kónickým zúženým odrazeným okrajom a uškom, na koreni hrdla plytké obvodové žliabky, na vydutí plytké zvislé žliabkovanie, tmavosivá farba. Rozmery: v. 12,4 cm, Ø ú. 10,2 cm, o d. 6,9 cm (inv. č. AP 2338 - R. 1934, s. 156, t. 6:18) - E.

Tab. IV, 7

Malý Kiar, okr. Levice (Kis Kér)

Šálka s baňatým telom s mierne von vyťahnutým okrajom, s pásovým uškom prežnievajúcim cez okraj, tmavosivá farba. Rozmery: v. 6,5 - 8 cm, Ø ú. 8 cm, Ø d. 4,3 cm (inv. č. AP 2316 - R. 1934, s. 156, t. 6:17) - B4.

Tab. VIII, 6, obr. 2:3

Nýrovce, okr. Levice (Nyir)

Črep so žliabkovaným, vodorovne vyťahnutým okrajom (poškodený), pod hrdlom ostro ryté obvodové línie, tmavosivá farba. Rozmery: 14,7 x 6,7 cm (inv. č. AP 2547 - R. 1934, s. 158) - RG.

Tab. IV, 8

Pohronský Ruskov, okr. Levice (Oroszka)

Nádoba súdkovitého tvaru so zosilneným okrajom, hrdlo hladené, telo zvislo hrebeňované, čierna farba. Rozmery: v. 12 cm, $\varnothing$ ú. 15,4 cm, $\varnothing$ d. 10 cm (inv. č. AP 2312 - R. 1934, s. 159, t. 8:1) - L.

Tab. V, 1, obr. 3:6

Nádoba zoomorfná s valcovitým hrdlom oddeleným od baňatého tela, so štyrmi masívnymi nôžkami, s uškom vo forme zvieracej hlavičky, druhé uško odrazené, hnedosivá farba. Rozmery: v. 16,5 cm, $\varnothing$ ú. 7,5 cm, max. $\varnothing$ 15 cm (inv. č. AP 2556 - R. 1934, s. 159, t. 7:13) - E.

Tab. V, 2, obr. 2:1

Nádoba dvojkónická s nízkym hrdlom, s von vyhnutým a zaobleným okrajom, sivá farba. Rozmery: v. 12,2 cm, $\varnothing$ ú. 12,5 cm, $\varnothing$ d. 7,6 cm (inv. č. AP 2311 - R. 1934, s. 159, t. 7:14) - L.

Tab. V, 3

Črep z vydutiny, s rytými líniami usporiadanými do trojuholníkov s hrotmi smerom dole, v strede preseknuté zvislou líniou, tmavohnedá farba. Rozmery: 8,2 x 6,7 cm (inv. č. AP 2658) - E.

Tab. VI, 1

Fragment nádoby s páskovým uškom pod mierne von vyhnutým okrajom, sivočierna farba. Rozmery: 9 x 7,9 cm (inv. č. AP 2660) - E.

Tab. VI, 2

Črep z vydutiny, s radom krátkych rytých líní a nepravidelnými zvislými, križujúcimi sa rytými líniami, hnedá farba. Rozmery: 9,8 x 8,8 cm (inv. č. AP 2659) - E.

Tab. VI, 3

Črep z vydutiny s ostrými vrypami, tmavosivá farba. Rozmery: 7,5 x 5,5 cm (inv. č. AP 2661) - E.

Tab. VI, 4

Črep s plastickou pretláčanou páskou, tmavosivá farba. Rozmery: 8,7 x 4,7 cm (inv. č. AP 2664) - E.

Tab. VI, 5

Črep s hraneným vodorovným uškom, svetlohnedá farba. Rozmery: 5,1 x 4,6 cm (inv. č. AP 2663) - E.

Tab. VI, 6

Črep s von vyhnutým okrajom, z vnútornej strany vodorovne hranený, povrch leštený, čierna farba. Rozmery: 5 x 4,6 cm (inv. č. AP 2665) - B3.

Tab. VI, 7

Črep z kónickej nádoby, dno odsadené s plastickým prstencom, farba čierna. Rozmery: 7,1 x 5,9 cm (inv. č. AP 2664) - E.

Tab. VI, 8

Črep okrajový, s mierne von vyhnutým ústím, svetlohnedá farba. Rozmery: 5 x 4,9 cm (inv. č. AP 2666) - E.

Tab. VI, 9

Črep okrajový so zosilneným ústím, tmavosivá farba. Rozmery: 5,8 x 3,6 cm (inv. č. AP 2667) - E.

Tab. VI, 10

Santovka, okr. Levice (Szántó)

Nádobka valcovitého tvaru, vyhotovená v ruke, svetlohnedá farba. Rozmery: v. 7,1 cm $\varnothing$ ú. 7,7 cm, $\varnothing$ d. 6,8 cm (inv. č. AP 2357 - R. 1934, s. 159) - N.

Tab. VIII, 3

Kachlica vrcholová, cibulovitá, tehlovočervená farba. Rozmery: v. 17,5 cm, $\varnothing$ otvoru 7 cm, (inv. č. AP 2575) - ST.

Tab. VIII, 4

Nádobka vázovitého tvaru s lievikovitým hrdlom a dvojkónickým telom, červenkastá farba. Rozmery: v. 7 cm, $\varnothing$ ú. 7 cm, $\varnothing$ d. 3,3 cm (inv. č. AP 2956 - R. 1934, s. 159, t. 7:16) - RG ?

Tab. VIII, 5, obr. 3:3

Santovka, okr. Levice (časť Maďarovec - Magyarad)

Krčiaztek miniatúrny s odrazeným hrdlom a uškom, pod uškom s rytou obvodovou líniou a girlandou, z ktorej vychádza rytá línia, ukončená dvojicou jamiek so stopami inkrustácie, tmavosivá farba. Rozmery: v. 3,5 cm, $\varnothing$ ú. 2,8 cm $\varnothing$ d. 2 cm (inv. č. AP 2340 - R. 1934, s. 158) - B1.

Tab. IX, 1

- Miska miniatúrna (téglík 7), pologulatá, hnedá farba. Rozmery: v. 2,5 cm, $\varnothing$ ú. 3,4 cm (inv. č. AP 2322 - R. 1934, s. 158) - PR.
Tab. IX, 2
- Pokrievka miniatúrna, kónická, so zosilneným okrajom a malým uškom, s trojicou dvojitých rytých línií, s vpichmi na zrezanom hrote s rytou obvodovou líniou, farba hnedá s bielou inkrustáciou. Rozmery: v. 1,7 cm, $\varnothing$ ú. 5,6 cm, $\varnothing$ d. 1 cm (inv. č. AP 2373 - R. 1934, s. 157, t. 7:6) - B1.
Tab. IX, 3
- Pokrievka miniatúrna, kónická, so zosilneným oddeleným okrajom a malým uškom. Štyri dvojice rytých línií ukončených vpichmi a vyplnených krátkymi rytými líniami a vpichmi tvoria štyri plochy zdobené trojicou vpichov, hnedá farba. Rozmery: v. 1,3 cm, $\varnothing$ ú. 3,8 cm, $\varnothing$ d. 0,7 cm (inv. č. AP 2374 - R. 1934, s. 157, t. 7:7) - B1.
Tab. IX, 4
- Krčiaztek etážovitý, nízke baňaté telo je oddelené od valcovitej strednej časti, z ktorej vychádza vyššie mis-kovitě hrdlo, pásikové uško vychádza zo stredy hrdla a končí na pleciah, povrch hladený, čierna farba. Roz-mery: v. 14,6 cm, $\varnothing$ ú. 9 cm, $\varnothing$ d. 4,8 cm (inv. č. AP 2341 - R. 1934, s. 157, t. 7:5) - B1.
Tab. IX, 5, obr. 2:2
- Miska kónická, na troch nôžkach, s vodorovne zrezaným okrajom a rytou kľukatkovitou líniou a trojicou vpi-chov, čierna farba. Rozmery: v. 4,2 cm, $\varnothing$ ú. 12 cm (inv. č. AP 2345 - R. 1934, t. 7:18 a, b) - B1.
Tab. IX, 6
- Krčiaztek s vyšším poškodeným, lievnikovite roztvoreným hrdlom, s baňatým telom, pásikové uško odrazené, povrch hladený, čierna farba. Rozmery: v. 8 cm, $\varnothing$ ú. 7,6 cm, $\varnothing$ d. 5 cm (inv. č. AP 2347 - R. 1934, s. 157, t. 7:4) - B1.
Tab. IX, 7
- Krčiaztek s fragmentom hrdla odsadeného od baňatej spodnej časti, s odrazeným uškom, s plastickým hrotitým výčnelkom, povrch hladený, sivočierna farba. Rozmery: v. 6,5 cm, $\varnothing$ ú. 4,8 cm, $\varnothing$ d. 3,2 cm (inv. č. AP 2346) - B1.
Tab. IX, 8
- Miska s mierne dovnútra vtiiahnutým a vodorovne zrezaným ústím, na troch miestach so stopami lalokovitých výčnelkov, svetlohnedá farba, z vnútornej strany čierna. Rozmery: v. 5,8 cm, $\varnothing$ ú. 10 cm, $\varnothing$ d. 5 cm (inv. č. AP 2343 - R. 1934, s. 158, t. 7:11) - B1.
Tab. IX, 9
- Krčiaztek s rovným dnom, baňatým nižším telom, náznakovite oddeleným vyšším lievnikovite roztvoreným hrdlom a odrazeným uškom, hnedočierna farba. Rozmery: v. 10,7 cm, $\varnothing$ ú. 8,5 cm, $\varnothing$ d. 6,1 cm (inv. č. AP 2348) - B1.
Tab. IX, 10
- Črep z misky, z vnútornej strany s odsadeným šikmým okrajom a vtiiahnutým lalokom, s výraznými hrotitými žliabkami, na vydutine z vonkajšej strany ryté križujúce sa trojuholníky s hrotmi hore, svetlohnedá farba. Roz-mery: 7,5 x 4,8 cm (inv. č. AP 2670) - B1.
Tab. X, 1
- Fragment kónickej misky s mierne dovnútra vtiiahnutým okrajom, tmavosivá farba. Rozmery: 5,9 x 4,6 cm (inv. č. AP 2671) - B1.
Tab. X, 2
- Črep z vydatiny, s odrezaným pásikovým uškom, tmavosivá farba. Rozmery: 3,9 x 3,1 cm (inv. č. AP 2693) - B1.
Tab. X, 3
- Črep okrajový s vodorovne zrezaným ústím, s plastickým zvislým výčnelkom, tehlovočervená farba. Roz-mery: 6 x 5 cm (inv. č. AP 2668) - B1.
Tab. X, 4
- Fragment miniatúrnej baňatej nádoby s nízkym, von prehnutým okrajom, tmavosivá farba. Rozmery: 3,9 x 3,6 cm (inv. č. AP 2674) - B1.
Tab. X, 5
- Črep s výrazne odsadenou vydutinou od hrdla, s plastickým nevýrazným zvislým výčnelkom, tehlovočervená farba. Rozmery: 9,1 x 6,8 cm (inv. č. AP 2677) - B1.
Tab. X, 6

Črep z hrubostennej nádoby s plastickou, rytými líniami presekávanou páskou, svetlohnedá farba. Rozmery: 10 x 6,4 cm (inv. č. AP 2678) - B1.

Tab. X, 7

Črep okrajový, s von vytiahnutým jazykovitým lalokom, svetlohnedá farba. Rozmery: 5,7 x 4,8 cm (inv. č. AP 2669) - B1.

Tab. X, 8

Črep okrajový, so šikmo zrezaným ústím, okraj z vonkajšej strany presekávaný jemnými zvislými líniami, pod ním s radom trojuholníkovitých vrypov a plytkými obvodovými líniami; z vnútornej strany ústia rad ostro rytej dvojitej lomenej vlnovky, tmavohnedá farba. Rozmery: 4,8 x 1,5 cm, (inv. č. AP 2676) - B1.

Tab. XI, 1

Črep z vydutiny, s plastickou presekávanou páskou, tmavosivá farba. Rozmery: 5,8 x 3,2 cm (inv. č. AP 2679) - B1.

Tab. XI, 2

Črep z vydutiny, so zvislými plytkými rytými líniami, svetlohnedá farba. Rozmery: 6 x 4,2 cm (inv. č. AP 2682) - B1.

Tab. XI, 3

Črep okrajový, s odsadeným zaobleným zosilneným ústím, čierna farba. Rozmery: 5,2 x 4,8 cm (inv. č. AP 2675) - B.

Tab. XI, 4

Črep z vydutiny s rytými zvislými líniami, hnedá farba. Rozmery: 4 x 3,8 cm (inv. č. AP 2680) - B1.

Tab. XI, 5

Črep z vydutiny s rytými líniami, usporiadanými do nepravidelného mriežkovania, svetlohnedá farba. Rozmery: 6 x 5,5 cm (inv. č. AP 2681) - B1.

Tab. XI, 6

Črep okrajový z misky s mierne dovnútra vtiahnutým a šikmo zrezaným ústím, povrch hladný, svetlohnedá farba. Rozmery: 7 x 6,4 cm (inv. č. AP 2672) - B.

Tab. XI, 7

Črep z vydutiny s obvodovým žliabkom, z ktorého vychádzajú zvislé plytké ryté línie, povrch tuhovaný, čierna farba. Rozmery: 3,3 x 2,6 cm (inv. č. AP 2683) - B.

Tab. XI, 8

S a z d i c e, okr. Levice (Száz)

Nádoba miniatúrna, hrubostenná, nepravidelného kónického tvaru, pod okrajom s dvoma postrannými otvormi, hnedosivá farba. Rozmery: v. 4 cm, $\odot$ ú. 4,5 cm (inv. č. AP 2320 - R. 1934, s. 160) - PR.

Tab. VIII, 1

S e m e r o v c e, okr. Levice (Szemerád)

Črep z vydutiny, s plastickou, prstami pretláčanou páskou, čierna farba. Rozmery: 5 x 4,5 cm (inv. č. AP 2686) - E.

Tab. IV, 9

Črep z vydutiny, s dvoma obvodovými ryhami, povrch hladný, čierna farba, z vnútornej strany tehlovočervená. Rozmery: 9,2 x 5,1 cm (inv. č. AP 2687) - E.

Tab. IV, 10

Črep z vydutiny, s plastickou presekávanou páskou, svetlohnedá farba, z vnútornej strany čierna. Rozmery: 8,2 x 6,2 cm (inv. č. AP 2685) - E.

Tab. IV, 11

S i k e n i č k a, okr. Nové Zámky (Dármotky - Kis Gyarmat)

Črep s vodorovným masívnym uškom, svetlohnedá farba. Rozmery: 6,9 x 3,8 cm, (inv. č. AP 2946) - N.

Tab. VIII, 2

T e k o v s k ý H r á d o k, okr. Levice (Horný Várad - Felső Várad)

Nádoba vajcovitého tvaru s von vyhnutým a zaobleným ústím, s obvodovými rytými viacnásobnými líniami v hornej tretine nádoby, hnedá farba. Rozmery: v. 15,5 cm, $\odot$ ú. 15,5 cm, $\odot$ d. 8,3 cm (inv. č. AP 2367) - S.

Tab. VIII, 7

T u p á, okr. Levice (Tampa)

- Idol hlinený plochý - fragment stredovej časti, na oboch stranách s rytými vodorovnými a zvislými líniami, vytvárajúcimi mriežkovú výzdobu, svetlohnedá farba. Rozmery: 4,5 x 4,4 cm (inv. č. AP 2821) - N.
Tab. XX, 1, obr. 2:7
- Trecia miska s von vyhnutým zosilneným zaobleným okrajom, z vonkajšej strany hladenej, z vnútornej strany zdrsnený kamienkami a so stopami žltohnedej polevy, tehlovočervená farba. Rozmery: v. 8 cm, Ø ú. 20 cm, Ø d. 7,4 cm (inv. č. AP 2542) - RG.
Tab. XX, 2, obr. 3:2
- Krčiaztek s vyšším hrdlom, sčasti poškodeným, s ústím mierne von vyhnutým, s odrazeným uškom, so stlačenou baňatou spodnou časťou, s plytkými zvislými žliabkami, sivočierna farba. Rozmery: v. 6 cm, Ø ú. 4 cm, max. Ø 5,7 cm (inv. č. 2327) - E.
Tab. XX, 3
- Nádobka guľovitého tvaru s mierne von vyhnutým zrczaným ústím, svetlohnedá farba. Rozmery: v. 5,8 cm, Ø ú. 5,3 cm, max. Ø 6,6 cm (inv. č. AP 2356) - N.
Tab. XX, 4
- Črep z vydutiny s rytými poloblúkovitými líniami prerušenými zvislými vrypmi, sivá farba. Rozmery: 7,6 x 5,7 cm (inv. č. AP 2822) - N.
Tab. XV, 1
- Črep z vydutiny, s rytými líniami usporiadanými do trojuholníkov a rytým vrypom, povrch hladenej, čierna farba. Rozmery: 6,8 x 6,4 cm (inv. č. AP 2815) - N.
Tab. XV, 2
- Črep z vydutiny, s rytými poloblúkmi a líniami vytvárajúcimi vetvičkovitý motív, povrch hladenej, čierna farba. Rozmery: 3 x 2,6 cm (inv. č. AP 2713) - N.
Tab. XV, 3
- Črep okrajový, s dvoma vodorovnými rytými líniami, čierna farba. Rozmery: 5 x 4,3 cm (inv. č. AP 2712) - N.
Tab. XV, 4
- Črep z vydutiny, s plytkými jamkami na hrotoch lomených rytých línii, povrch hladenej, čierna farba. Rozmery: 6,8 x 6,5 cm (inv. č. AP 2714) - N.
Tab. XV, 5
- Črep okrajový, z vonkajšej aj z vnútornej strany s rytými vodorovnými líniami prerušenými dvoma zvislými vrypmi, sivá farba. Rozmery: 7,1 x 5,5 cm (inv. č. AP 2711) - N.
Tab. XV, 6
- Črep okrajový, s mierne dovnútra vtiahnutým ústím, s rytými líniami prerušenými trojicou plytkých jamiek, povrch hladenej, čierna farba. Rozmery: 7,7 x 5,9 cm (inv. č. AP 2710) - N.
Tab. XV, 7
- Črep okrajový, s mierne dovnútra vtiahnutým ústím, s rytými vodorovnými a zvislými líniami prerušenými vrypom, povrch hladenej, čierna farba. Rozmery: 6 x 5,7 cm (inv. č. AP 2709) - N.
Tab. XV, 8
- Črep z vydutiny s rytými vodorovnými líniami a plytkými jamkami, čierna farba. Rozmery: 5,6 x 5,2 cm (inv. č. AP 2816) - N.
Tab. XV, 9
- Črep z vydutiny s dvoma vodorovnými, jednou šikmou rytou líniov a so štyrmi plytkými jamkami, povrch hladenej, čierna farba. Rozmery: 4,3 x 3,7 cm (inv. č. AP 2823) - N.
Tab. XV, 10
- Črep z vydutiny so šikmými rytými líniami a kratšou zvislou ryhou, povrch hladenej, čierna farba. Rozmery: 6,2 x 5,1 cm (inv. č. AP 2818) - N.
Tab. XV, 11
- Črep z vydutiny so šikmými ryhami a krátkym vrypom, svetlohnedá farba. Rozmery: 6,6 x 6,3 cm (inv. č. AP 2820) - N.
Tab. XV, 12

Črep z vydutiny s tromi vodorovnými rytými líniami a plytkými jamkami, povrch hladný, čierna farba. Rozmery: 4,8 x 4,1 cm (inv. č. AP 2817) - N.

Tab. XV, 13

Črep okrajový z hrubostennej nádoby, s plastickým, v strede pretláčaným kruhovým výčnelkom a radom oválnych vrypov, svetlohnedá farba, z vnútornej strany čierna. Rozmery: 9,8 x 8,8 cm (inv. č. AP 2708) - N.

Tab. XV, 14

Črep z vydutiny, s rytými šikmými líniami a jamkami, čierna farba, povrch hladný. Rozmery: 4,3 x 3,3 cm (inv. č. AP 2825) - N.

Tab. XV, 15

Črep okrajový, s mierne dovnútra vtiiahnutým a zaobleným ústím, s dvoma dvojicami vodorovných rytých línií prerušených jamkami, svetlohnedá farba. Rozmery: 4,3 x 4 cm (inv. č. AP 2819) - N.

Tab. XV, 16

Črep z vydutiny s rytými poloblúkmi, svetlohnedá farba. Rozmery: 6,5 x 5,4 cm (inv. č. AP 2824) - N.

Tab. XVI, 1

Črep z vydutiny s radom vrypov, povrch hladný, sivohnedá farba. Rozmery: 3,5 x 3,2 cm (inv. č. AP 2827) - E.

Tab. XVI, 2

Črep z vydutiny s radom plytkých jamiek, povrch hladný, hnedá farba. Rozmery: 3,7 x 3,3 cm (inv. č. AP 2826) - E.

Tab. XVI, 3

Črep z vydutiny, s plastickým, prstami pretláčaným výčnelkom, hnedá farba. Rozmery: 11 x 5,3 cm (inv. č. AP 2833) - E.

Tab. XVI, 4

Črep okrajový, s mierne dovnútra vtiiahnutým a zaobleným ústím, so šikmými rytými líniami ukončenými plytkými jamkami, čierna farba. Rozmery: 5,4 x 4,7 cm (inv. č. AP 2868) - N.

Tab. XVI, 5

Črep okrajový z hrubostennej nádoby, s mierne von vytiahnutým pretláčaným okrajom, hnedá farba. Rozmery: 9,2 x 6 cm (inv. č. AP 2831) - E.

Tab. XVI, 6

Črep okrajový, s radom plytkých jamiek, sivohnedá farba. Rozmery: 7,8 x 4,3 cm (inv. č. AP 2839) - E.

Tab. XVI, 7

Črep okrajový s odrazeným uškom, s nepravidelnými trojuholníkovitými vrypami, hnedá farba. Rozmery: 8 x 5,5 cm (inv. č. AP 2840) - E.

Tab. XVI, 8

Fragment misky s mierne dovnútra vtiiahnutým a zaobleným ústím, s rytou obvodovou líniou, povrch hladný, tuhovaný, čierna farba. Rozmery: 7,2 x 5,1 cm (inv. č. AP 2848) - B3.

Tab. XVI, 9

Črep okrajový, s mierne dovnútra vtiiahnutým ústím, s radom pozdĺžnych vrypov, hnedá farba. Rozmery: 8,7 x 6,7 cm (inv. č. AP 2860) - E.

Tab. XVI, 10

Črep okrajový z misky s dovnútra vtiiahnutým a zaobleným ústím s dvoma radmi kolkovaných krúžkov, hnedá farba. Rozmery: 8,4 x 7,5 cm (inv. č. AP 2859) - E.

Tab. XVI, 11

Črep okrajový, s mierne zosilneným ústím, s nerovným povrchom, tmavosivá farba. Rozmery: 7,8 x 7,7 cm (inv. č. AP 2847) - E.

Tab. XVI, 12

Fragment hornej časti misky s dovnútra vtiiahnutým okrajom, s plastickým hrotitým výčnelkom, tmavosivá farba. Rozmery: 12,5 x 10,5 cm (inv. č. AP 2834) - B.

Tab. XVI, 13

Črep z vydutiny hrubostennej nádoby s plastickým, vo dvoch radoch pretláčaným výčnelkom, svetlohnedá farba. Rozmery: 12,8 x 12 cm (inv. č. AP 2832) - N.

Tab. XVI, 14

- Črep okrajový z misky s dvoma radmi vrypov, svetlohnedá farba. Rozmery: 7,5 x 7,4 cm (inv. č. AP 2843) - E.
Tab. XVII, 1
- Črep okrajový, so zaobleným ústím s kruhovými vpichmi, svetlohnedá farba. Rozmery: 2,9 x 2,7 cm (inv. č. AP 2869) - E.
Tab. XVII, 2
- Fragment hornej časti miskovitej nádoby s von vytiahnutým roztvoreným ústím, s radom pozdĺžnych plytkých jamiek, povrch hladný, hnedočiena farba. Rozmery: 8,4 x 6,5 cm (inv. č. AP 2835) - E.
Tab. XVII, 3
- Črep okrajový, s mierne von vytiahnutým ústím, s radom oválnych jamiek, hnedá farba. Rozmery: 9,2 x 8,7 cm (inv. č. AP 2838) - E.
Tab. XVII, 4
- Črep z vydutiny, s rytou obvodovou líniou a radom vrypov, hnedá farba, z vnútornej strany čierna. Rozmery: 6,5 x 6,2 cm (inv. č. AP 2828) - E.
Tab. XVII, 5
- Črep z vydutiny, s rytou obvodovou líniou a dvoma radmi rytých vrypov vetvičkovite usporiadanými, farba tehlovočervená. Rozmery: 8,7 x 7 cm (inv. č. AP 2862) - E.
Tab. XVII, 6
- Črep z vydutiny s plastickým kruhovým výčnelkom a radom dvojitéch vrypov, tmavosivá farba. Rozmery: 8 x 7,2 cm (inv. č. AP 2863) - E.
Tab. XVII, 7
- Črep okrajový, s lievikovitým mierne von vyhnutým a zaobleným ústím, s dvoma radmi kruhových jamiek, tmavosivá farba. Rozmery: 10,2 x 7,6 cm (inv. č. AP 2836) - E.
Tab. XVII, 8
- Črep okrajový, so zosilneným zaobleným ústím, na vonkajšej strane okraja s jamkami, hnedosivá farba. Rozmery: 5 x 3,5 cm, (inv. č. AP 2865) - E.
Tab. XVII, 9
- Črep z vydutiny, s radom plytkých kruhových jamiek, povrch hladný, sivohnedá farba. Rozmery: 8 x 6,2 cm (inv. č. AP 2841) - E.
Tab. XVII, 10
- Črep okrajový, so zaobleným ústím, pod okrajom pretláčaný, svetlohnedá farba. Rozmery: 12 x 9,8 cm (inv. č. AP 2830) - E.
Tab. XVII, 11
- Črep okrajový, s mierne dovnútra vtiiahnutým ústím, s dvoma radmi šikmých vpichov a s plastickým hrotitým výčnelkom, povrch z vonkajšej strany zdrsnený, z vnútornej strany hladný, hnedá farba. Rozmery: 9 x 8,8 cm (inv. č. AP 2844) - E.
Tab. XVII, 12
- Črep okrajový z hrdla nádoby so zaobleným ústím, s fragmentom odlomeného uška, s tromi vodorovnými plastickými páskami, povrch hladný, hnedá farba. Rozmery: 8,8 x 5,8 cm (inv. č. AP 2846) - B1.
Tab. XVIII, 1
- Črep z vydutiny s plastickým hrotitým výčnelkom a s rytými líniami vetvičkovite usporiadanými, tmavosivá farba. Rozmery: 7 x 5 cm (inv. č. AP 2864) - E.
Tab. XVIII, 2
- Črep okrajový, s dvoma plastickými presekávanými pásmi (horný poškodený), svetlohnedá farba, z vnútornej strany tmavohnedá. Rozmery: 6 x 4,6 cm (inv. č. AP 2867) - E.
Tab. XVIII, 3
- Črep z vydutiny, s presekávanou plastickou páskou, sivá farba. Rozmery: 6,4 x 4 cm (inv. č. AP 2829) - E.
Tab. XVIII, 4
- Črep okrajový, s mierne dovnútra vtiiahnutým ústím, okraj presekávaný, svetlohnedá farba, z vnútornej strany čierna. Rozmery: 5 x 4 cm (inv. č. AP 2849) - E.
Tab. XVIII, 5

Črep z vydutiny s plastickým jazykovitým výčnelkom a zvislými rytými líniami, svetlohnedá farba, z vnútornej strany tmavohnedá. Rozmery: 7,7 x 5 cm (inv. č. AP 2870) - E.

Tab. XVIII, 6

Črep okrajový, s vodorovne zrezaným ústím s dvojicou pretláčaných jamiek, červenohnedá farba. Rozmery: 6,7 x 6 cm (inv. č. AP 2842) - N.

Tab. XVIII, 7

Črep z vydutiny, s rytým mriežkovým motívom, hnedá farba, miestami tehlovočervená. Rozmery: 9,2 x 5,7 cm (inv. č. AP 2857) - B1.

Tab. XVIII, 8

Črep z misky, z vnútornej strany s plytkými viacnásobnými poloblúkmi, povrch hladný, tuhovaný, čierna farba. Rozmery: 5,2 x 4,7 cm (inv. č. AP 2837) - B3.

Tab. XVIII, 9

Črep z vydutiny hrubostennej nádoby, s radom pretláčaných vrypov v šikmej línii, farba tehlovočervená. Rozmery: 11 x 6,7 cm (inv. č. AP 2845) - N.

Tab. XVIII, 10

Črep z vydutiny, s radom presekávaných jamiek a rytými nepravidelnými líniami, hnedosivá farba. Rozmery: 8 x 6,3 cm (inv. č. AP 2858) - B1.

Tab. XVIII, 11

Črep okrajový profilovanej nádoby, s von vytiahnutým a zaobleným ústím, s obvodovou rytou líniovú a pásmi drobných vpichov vytvárajúcich kazetový ornament, povrch hladný, tuhovaný, čierna farba. Rozmery: 10,3 x 9 cm (inv. č. AP 2850) - RG.

Tab. XIX, 1

Črep okrajový z misky s dovnútra vtiiahnutým a zaobleným ústím, s dvoma dvojíťmi radmi kolmých vrypov, sivá farba. Rozmery: 8,5 x 7,2 cm (inv. č. AP 2861) - RG.

Tab. XIX, 2

Črep okrajový, s von vytiahnutým a zaobleným ústím, s rytými líniami, hnedá farba. Rozmery: 9,1 x 7,3 cm (inv. č. AP 2851) - RG.

Tab. XIX, 3

Črep okrajový z misky so zosilneným, mierne dovnútra vtiiahnutým ústím, s pásikom kolmých vrypov a s obvodovým žliabkom, povrch hladný, sivá farba. Rozmery: 6,5 x 5,7 cm (inv. č. AP 2866) - RG.

Tab. XIX, 4

Črep okrajový, s von vytiahnutým a zaobleným ústím, s rytou obvodovou líniovú a rytými lomenými líniami, hnedá farba. Rozmery: 12,5 x 6,9 cm (inv. č. AP 2853) - RG.

Tab. XIX, 5

Črep okrajový, s von vytiahnutým a zaobleným ústím, s rytou obvodovou líniovú a lomenými líniami, sivočierna farba. Rozmery: 11,2 x 6,2 cm (inv. č. AP 2852) - RG.

Tab. XIX, 6

Črep z vydutiny, s rytým mriežkovým motívom, sivočierna farba. Rozmery: 12 x 5,1 cm (inv. č. AP 2854) - RG.

Tab. XIX, 7

Črep okrajový z hrubostennej nádoby, s dovnútra vtiiahnutým zaobleným, z vonkajšej strany presckávaným ústím, s nepravidelným rytým mriežkovým motívom, hnedá farba. Rozmery: 14,6 x 14,5 cm (inv. č. AP 2855) - RG ?

Tab. XIX, 8

Črep okrajový z hrubostennej nádoby, so zaobleným ústím, s rytými líniami vytvárajúcimi sčasti mriežkový motív, svetlohnedá farba, z vnútornej strany sivá. Rozmery: 9,6 x 8,8 cm (inv. č. AP 2856) - RG ?

Tab. XIX, 9

T u r á, okr. Levice (Töre)

Črep z vydutiny, s radmi drobných vpichov vytvárajúcich geometrický vzor, sivá farba. Rozmery: 5,5 x 5,2 cm (inv. č. AP 2649 - R. 1934, s. 160, t. 8:9) - RG.

Tab. VII, 1

Črep z vydutiny, s rytými trojuholníkmi vyplnenými radami vpichov, tmavosivá farba. Rozmery: 3,8 x 2,5 cm (inv. č. AP 2648 - R. 1934, s. 160, t. 8:8) - RG.

Tab. VII,2

- Črepy s rytými viacnásobnými poloblúkmi, hnedá farba. Rozmery: 3 x 2,7 cm (inv. č. AP 2657) - RG.
Tab. VII, 3
- Črep s rytými vodorovnými a šikmými líniami, tmavosivá farba. Rozmery: 3,7 x 3,5 cm (inv. č. AP 2655) - RG.
Tab. VII, 4
- Črep s rytou viacnásobnou vlnkou, hnedá farba. Rozmery: 4 x 3,5 cm (inv. č. AP 2654) - S.
Tab. VII, 5
- Črep z vydutiny, s radmi vpichov, hnedá farba. Rozmery: 4 x 2,5 cm (inv. č. AP 2653) - RG.
Tab. VII, 6
- Črep z vydutiny, s rytými jemnými viacnásobnými vodorovnými líniami a poloblúkmi, svetlohnedá farba. Rozmery: 3,9 x 2,6 cm (inv. č. AP 2656) - RG.
Tab. VII, 7
- Črep z vydutiny s barbotínovou výzdobou, tmavosivá farba. Rozmery: 5,5 x 3,4 cm (inv. č. AP 2650) - RG.
Tab. VII, 8
- Črep z vydutiny, s rytými viacnásobnými poloblúkmi, sivá farba. Rozmery: 5,9 x 4,4 cm (inv. č. AP 2651) - RG.
Tab. VII, 9
- Črep z vydutiny, so slabo rytými vodorovnými a zvislými líniami vytvárajúcimi geometrický vzor, svetlohnedá farba. Rozmery: 5 x 4,3 cm (inv. č. AP 2652) - RG.
Tab. VII, 10

V e ľ k é T u r o v c e, okr. Levice (časť Dolné Turovce - Kis Túr)

- Fragment hrubostennej misky kónického tvaru s rovným dnom, so zaobleným okrajom, sivá farba, z vnútornej strany čierna. Rozmery: 5,5 x 4 cm (inv. č. AP 2351) - PR.
Tab. XII, 1
- Krčiaztek so splošteným telom s vysokým hrdlom a roztvoreným okrajom, pásikové uško odrazené, tmavosivá farba. Rozmery: v. 5 cm, $\varnothing$ ú. 4,1 cm, max. $\varnothing$ 4,5 cm (inv. č. AP 2330 - R. 1934, s. 156, t. 6:19) - E.
Tab. XII, 2
- Krčiaztek s mierne stlačeným dvojkónickým telom, s vyšším hrdlom, ústie roztvorené, s fragmentom pásikového uška, prečnievajúceho nad okraj, tmavosivá farba. Rozmery: v. 5,7 - 7 cm, $\varnothing$ ú. 4 cm, max. $\varnothing$ 5,1 cm (inv. č. AP 2332 - R. 1934, s. 156) - E.
Tab. XII, 3
- Krčiaztek so stlačeným dvojkónickým telom, s vyšším hrdlom, s pásikovým uškom, prečnievajúcim nad okraj a končiacim na rozhraní hrdla a tela, farba tmavosivá. Rozmery: v. 5,4 - 7,8 cm, $\varnothing$ ú. 3,5 cm, max. $\varnothing$ 5,3 cm (inv. č. AP 2331 - R. 1934, s. 156) - E.
Tab. XII, 4, obr. 2:5
- Miska polgulovitá s mierne roztvoreným a zaobleným ústím, v strede tela s jedným plastickým výčnelkom, sivohnedá farba. Rozmery: v. 6 cm, $\varnothing$ ú. 13 cm, $\varnothing$ d. 4 cm (inv. č. AP 2365) - E.
Tab. XII, 5, obr. 2:4
- Črep z vydutiny, s malým pásikovým uškom, povrch hladný, svetlohnedá farba. Rozmery: 10,2 x 8,8 cm (inv. č. AP 2692) - B1.
Tab. XIII, 1
- Črep z kónickej misky s ústím ostro dovnútra vtiahnutým, na vydutine s malým pásikovým uškom, tmavosivá farba. Rozmery: 14,3 x 7,5 cm (inv. č. AP 2689) - B1.
Tab. XIII, 2
- Fragment hornej časti krčiazteka s pásikovým uškom, s dvoma oválnymi jamkami, povrch z vnútornej strany hladný, hnedá farba. Rozmery: 5,6 x 4,3 cm (inv. č. AP 2697) - B1.
Tab. XIII, 3
- Fragment hornej časti krčiazteka s prehnutým hrdlom a pásikovým uškom, tmavosivá farba. Rozmery: 7,4 x 7,1 cm (inv. č. AP 2696) - B1.
Tab. XIII, 4
- Črep z vydutiny, s malým pásikovým uškom a plytkými jamkami, svetlohnedá farba. Rozmery: 9,8 x 7,8 (inv. č. AP 2700) - E.
Tab. XIII, 5

Fragment misy s ústím dovnútra vťahnutým, s trojicou plastických výčnelkov a radom plytkých jamiek, svetlohnedá farba, z vnútornej strany čierna. Rozmery: 17 x 9,9 cm (inv. č. AP 2688) - B1.

Tab. XIII, 6

Fragment baňatej nádoby s nízkym prehnutým hrdlom, s rovno zrezaným von vyhnutým ústím, svetlohnedá farba. Rozmery: 7,8 x 6 cm (inv. č. AP 2701) - B1.

Tab. XIII, 7

Črep okrajový z misy s ústím dovnútra vťahnutým, s malým pásikovým uškom, povrch hladný, hnedosivá farba. Rozmery: 9,8 x 9,2 cm (inv. č. AP 2690) - B1.

Tab. XIII, 8

Črep okrajový, s prehnutým hrdlom, s von vyhnutým ústím s lalokovitým výčnelkom, pod hrdlom s plastickým pozdĺžnym výčnelkom, hnedá farba. Rozmery: 9 x 8,7 cm (inv. č. AP 2691) - B1.

Tab. XIII, 9

Črep okrajový, s rovným hrdlom, s vodorovným pozdĺžnym uškom v strede pretlačeným, hnedá farba, z vnútornej strany čierna. Rozmery: 7,3 x 6,6 cm (inv. č. AP 2699) - E.

Tab. XIV, 1

Črep z vydutiny hrubostennej nádoby s polguľovitým masívnym uškom, tmavosivá farba. Rozmery: 12 x 8 cm (inv. č. AP 2693) - B1.

Tab. XIV, 2

Črep z vydutiny, s plastickým hrotitým výčnelkom, povrch hladný, tmavohnedá farba. Rozmery: 5,6 x 3,8 cm (inv. č. AP 2702) - B1.

Tab. XIV, 3

Črep z hrubostennej nádoby s pásikovým uškom, so zachovanými tromi pozdĺžnymi vrypni, tmavosivá farba. Rozmery: 7 x 7 cm (inv. č. AP 2694) - B1.

Tab. XIV, 4

Črep z nádoby s plastickým výčnelkom na rozhraní hrdla a tela nádoby, povrch hladný, tmavohnedá farba. Rozmery: 5,1 x 4 cm (inv. č. AP 2703) - B1.

Tab. XIV, 5

Črep s malým pásikovým uškom na rozhraní hrdla a vydutiny, tmavosivá farba. Rozmery: 6 x 5 cm (inv. č. AP 2698) - B1.

Tab. XIV, 6

Okrajový črep z kotlíka so zosilneným vodorovne zrezaným okrajom, hnedá farba. Rozmery: 6 x 3,5 cm (inv. č. AP 2705) - ST.

Tab. XIV, 7

Črep okrajový z misy s ostro dovnútra vťahnutým a šikmo žliabkovaným ústím, povrch hladný, čierna farba. Rozmery: 7,2 x 2,4 cm (inv. č. AP 2704) - B3.

Tab. XIV, 8

Fragment krčiazteka s vyšším hrdlom, s pásikovým uškom, povrch hladný, vydutina zdrsnená, hnedá farba. Rozmery: 10 x 7,2 cm (inv. č. AP 2695) - E.

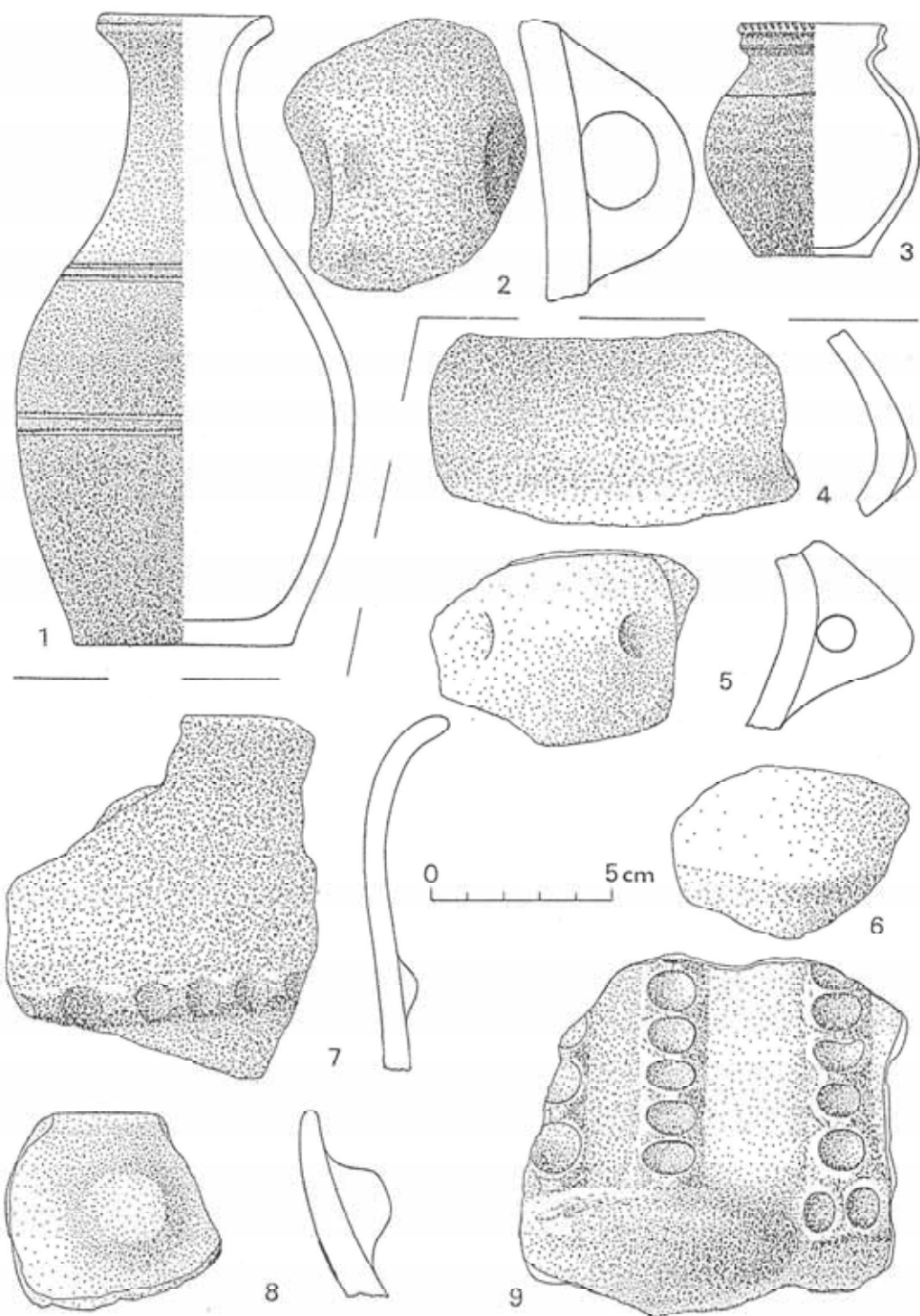
Tab. XIV, 9

ARCHEOLOGICKÁ ZBIERKA ZO ŽELIEZOVIEC

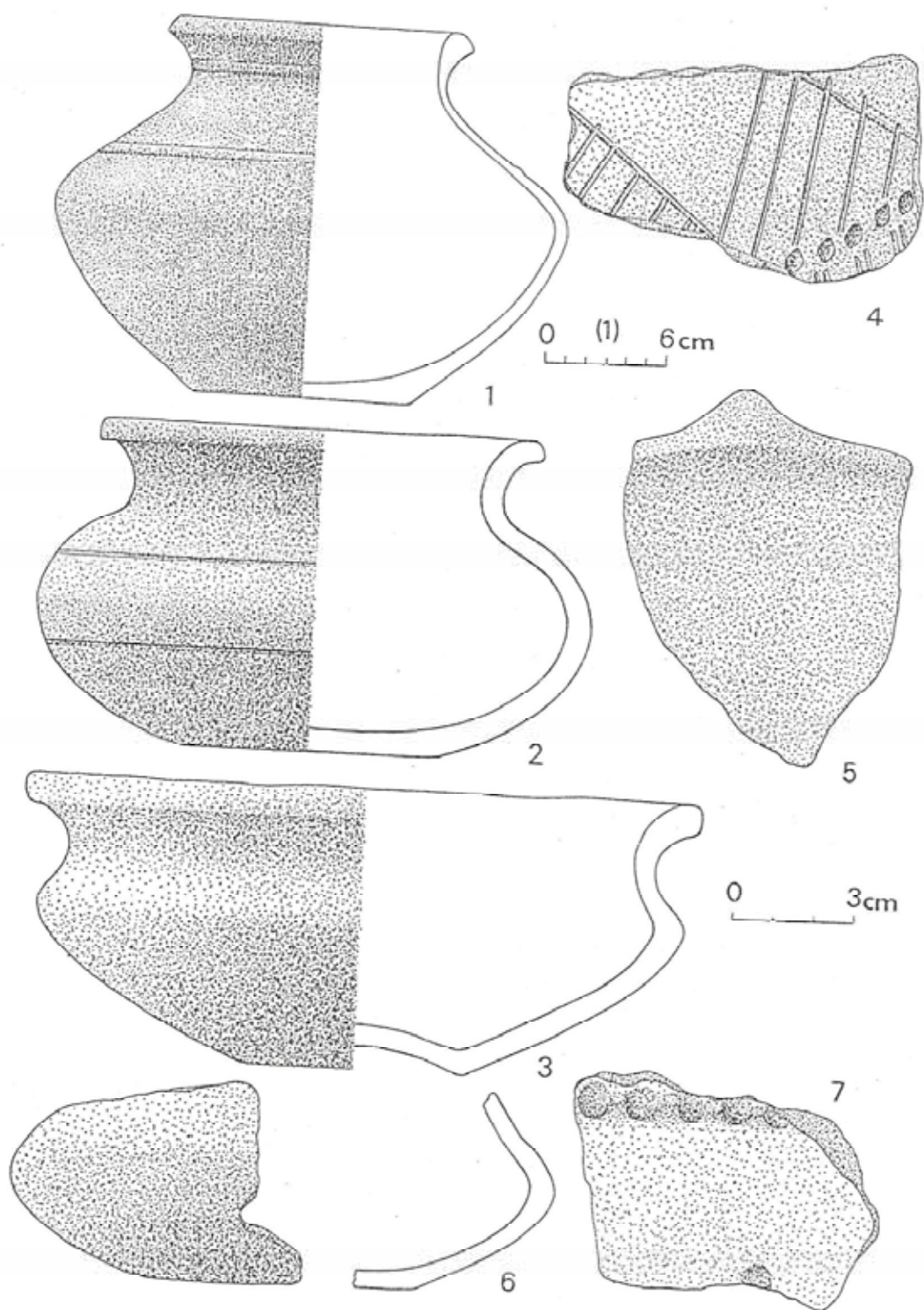
II.

Magda Pichlerová - Katarína Tomčíková

TABUĽKY

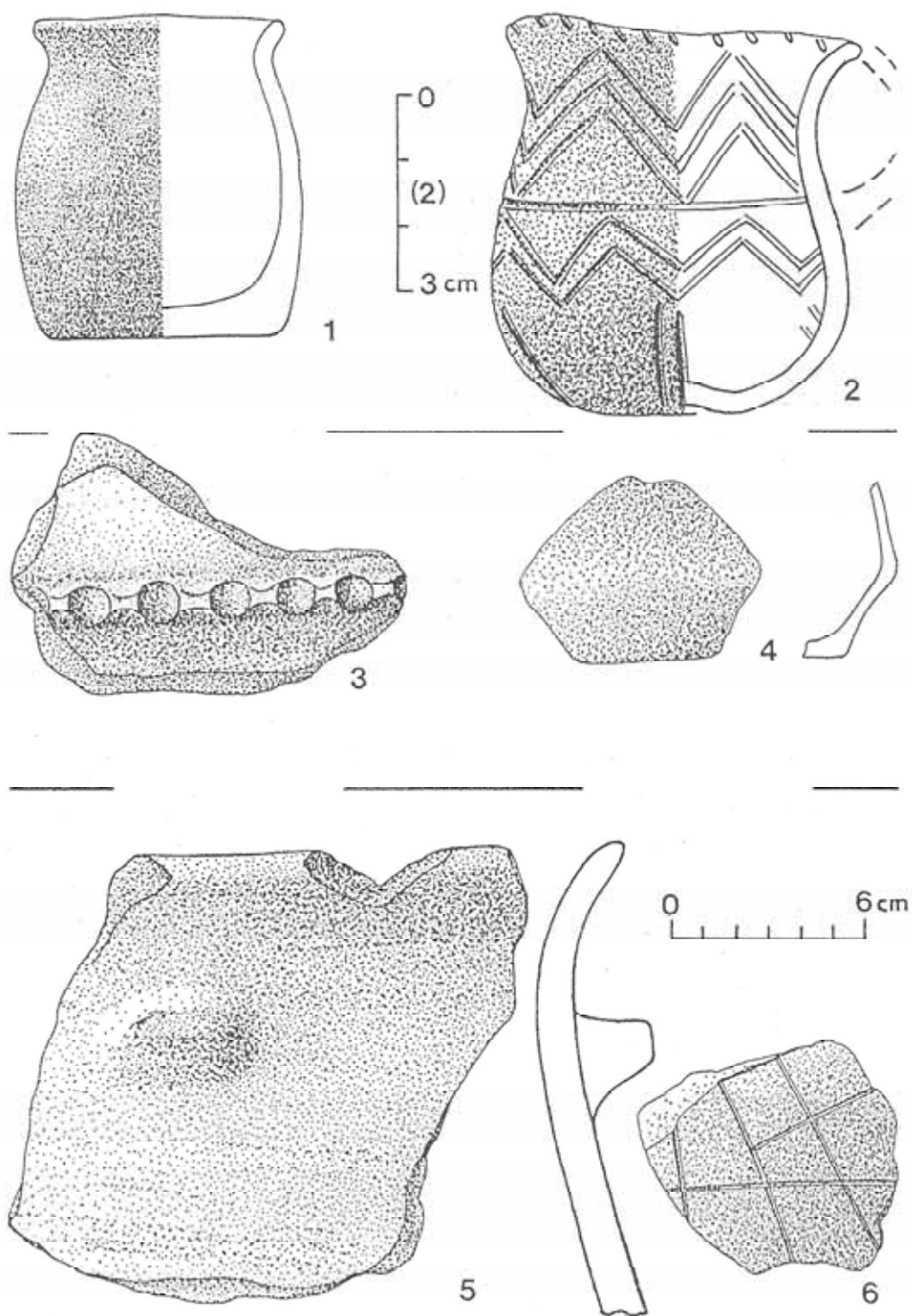

Tab. I. Želiezovská zbierka. Bíňa - 1-3, Kálna nad Hronom - 4-9.

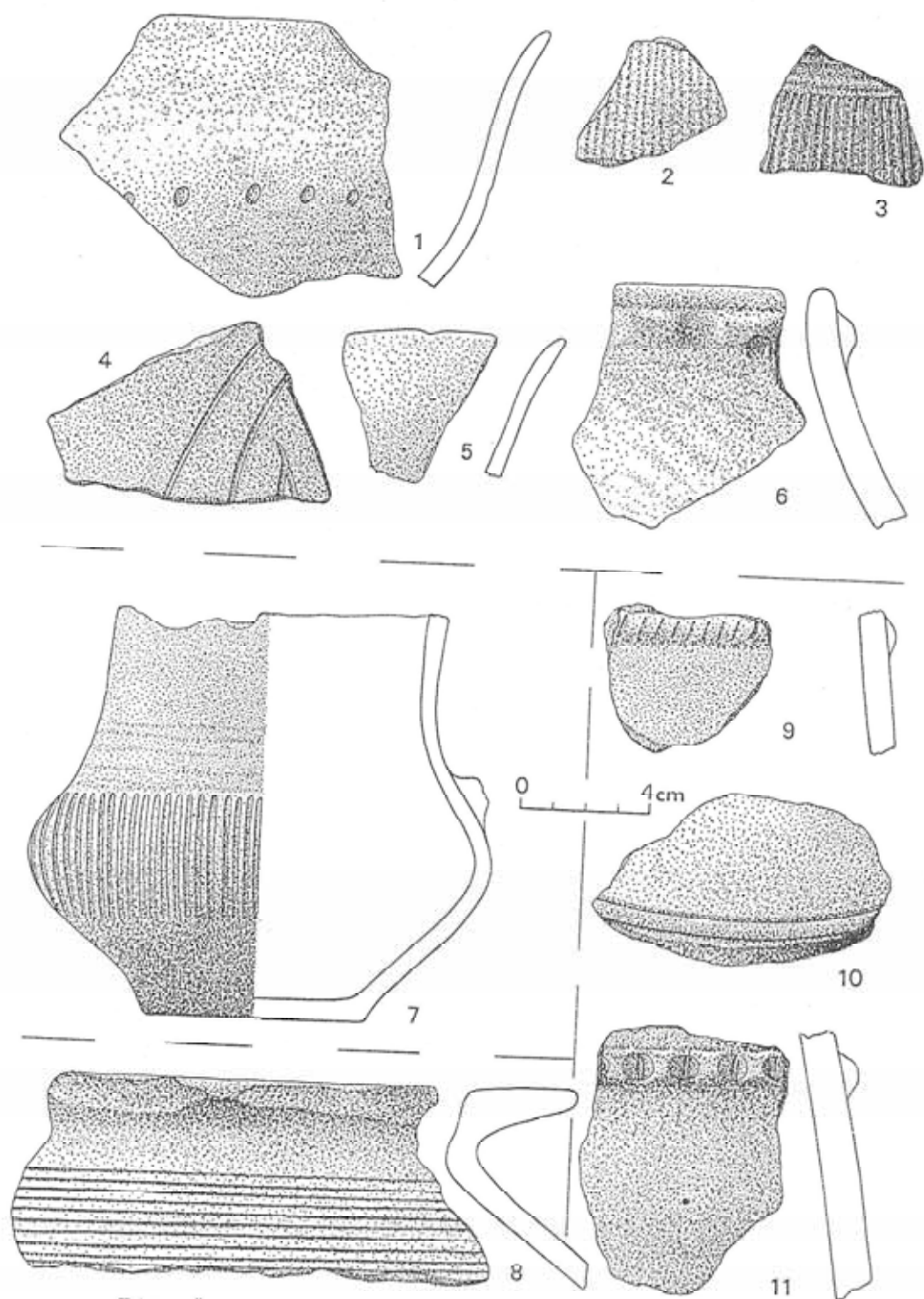

Tab. II. Želiezovská zbierka. Hronovce.

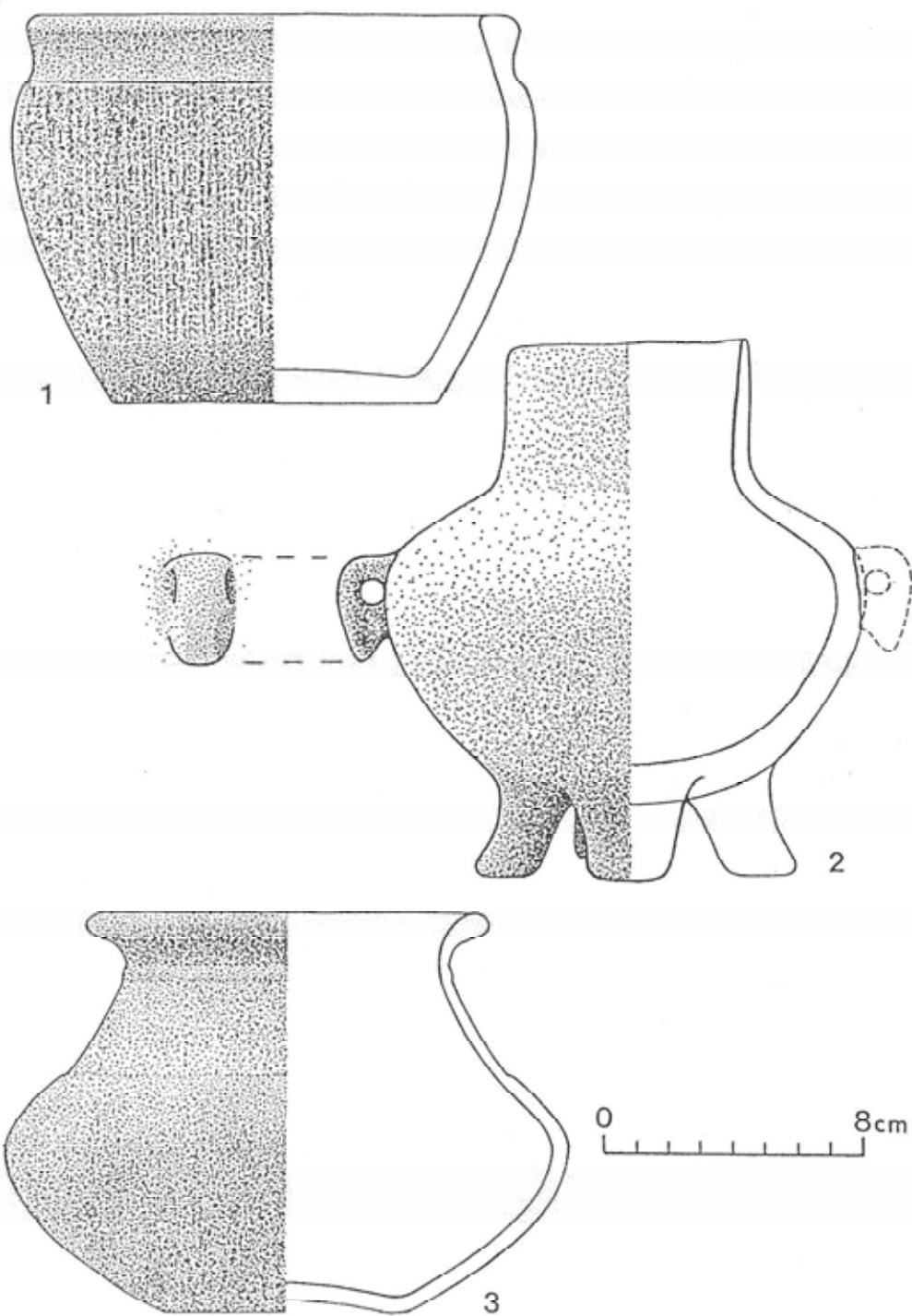

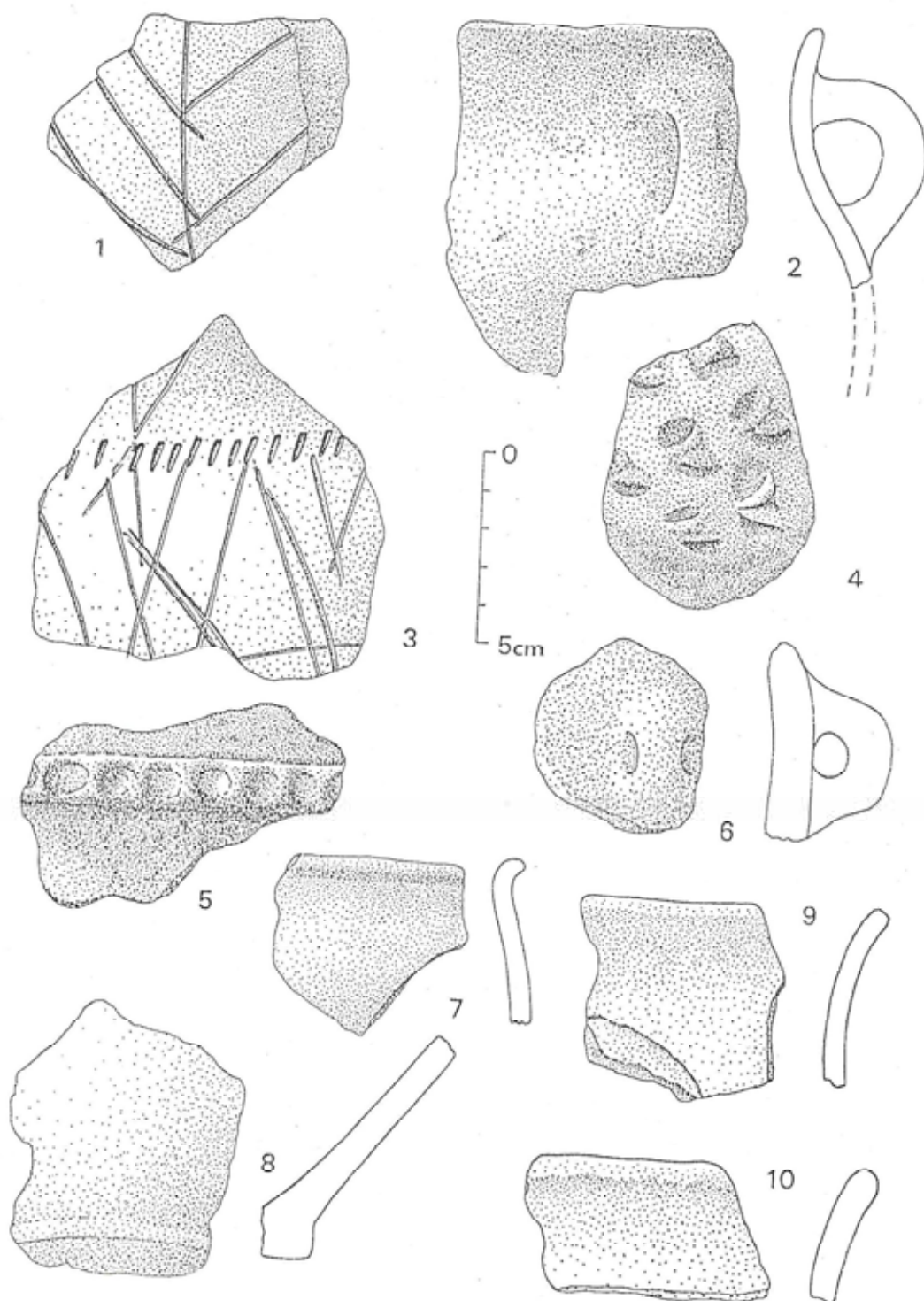
Tab. III. Želiezovská zbierka. Dolná Seč - 3, 4, Kamenín - 5, 6, Kőrös - 1, 2.

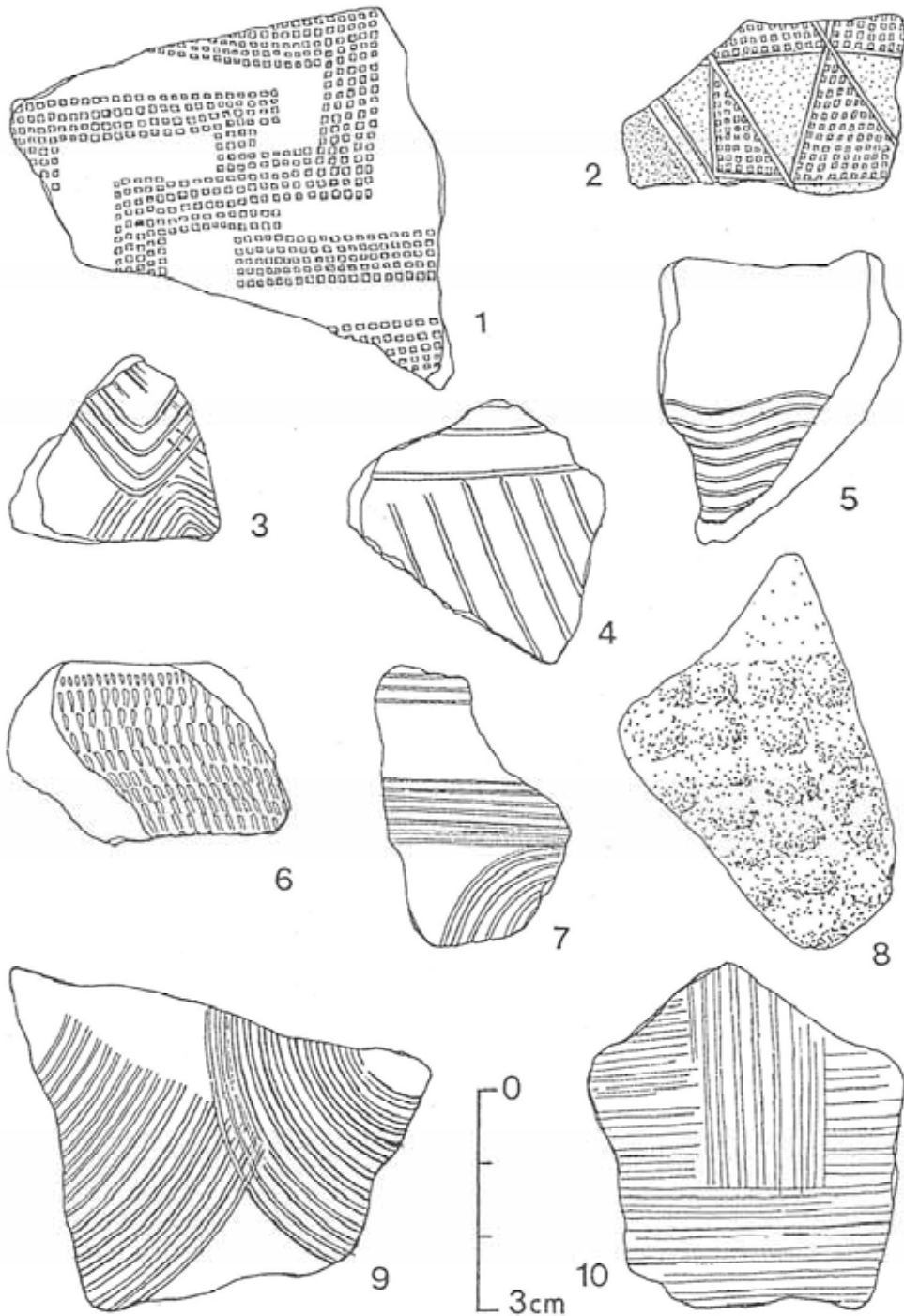
Tab. IV. Želiezovská zbierka. Malé Ludince - 1-7. Nýrovce - 8, Semerovce - 9-11.

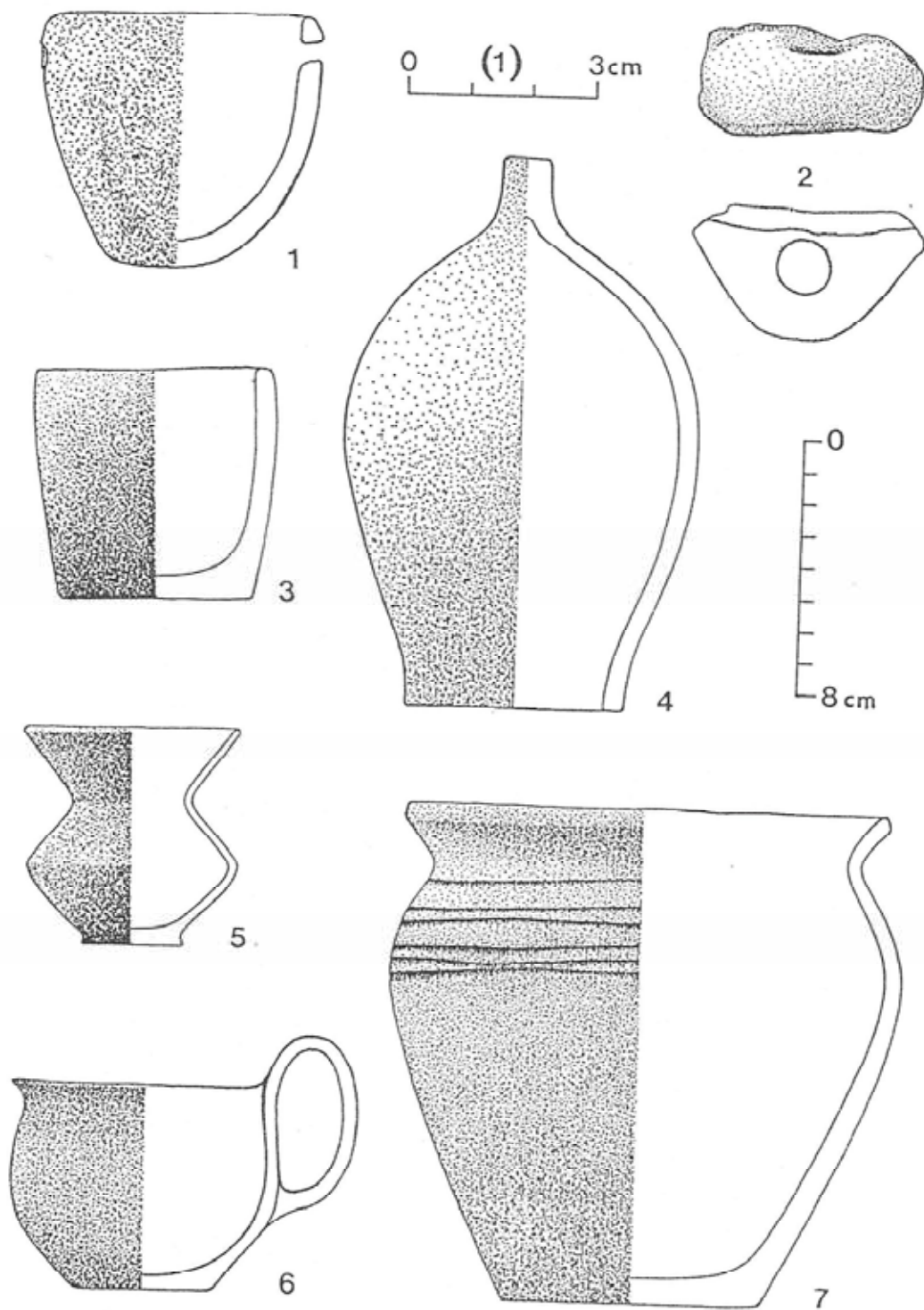
Tab. V. Želiezovská zbierka. Pohronský Ruskov.

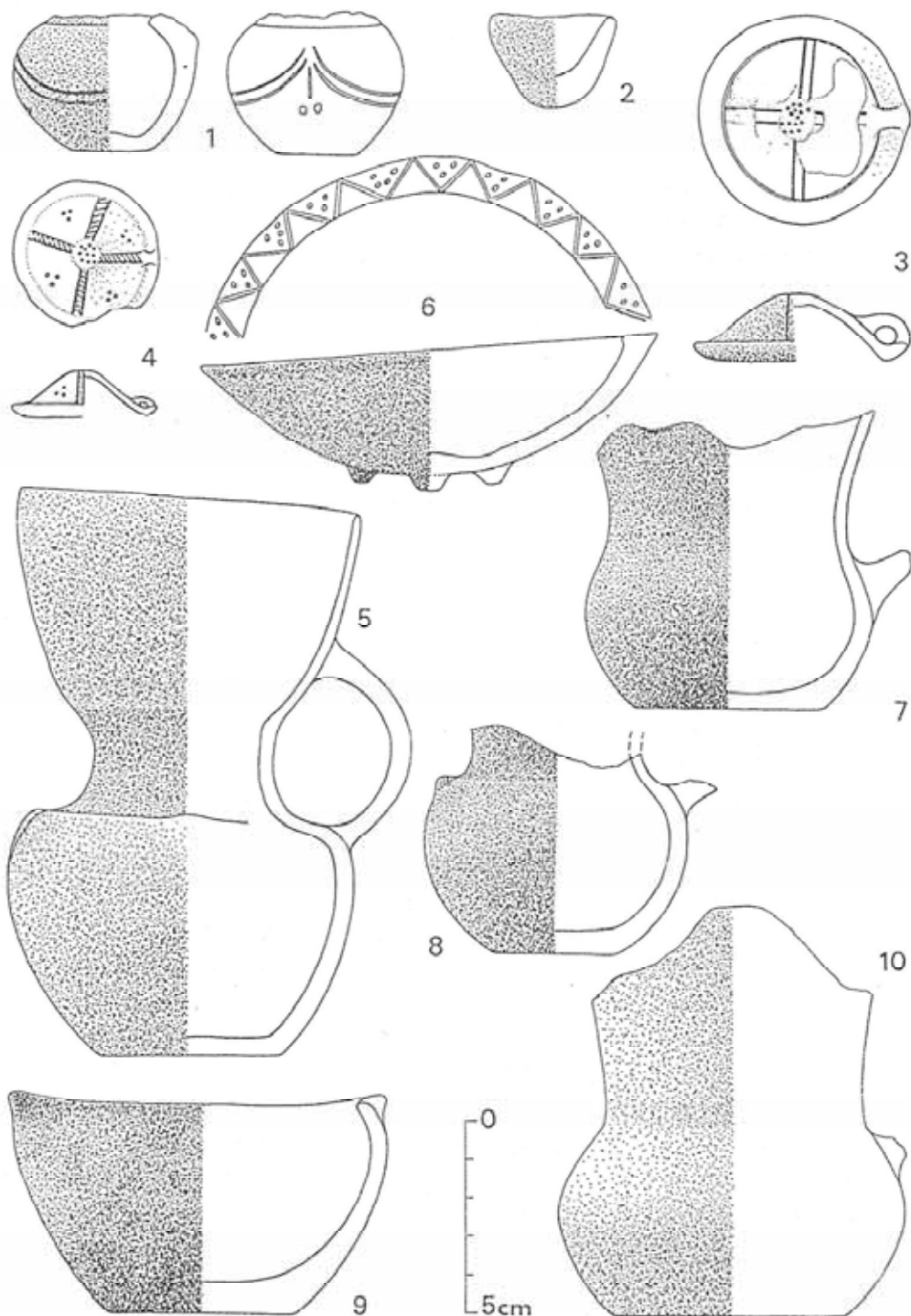
Tab. VI. Želiezovská zbierka. Pohronský Ruskov.

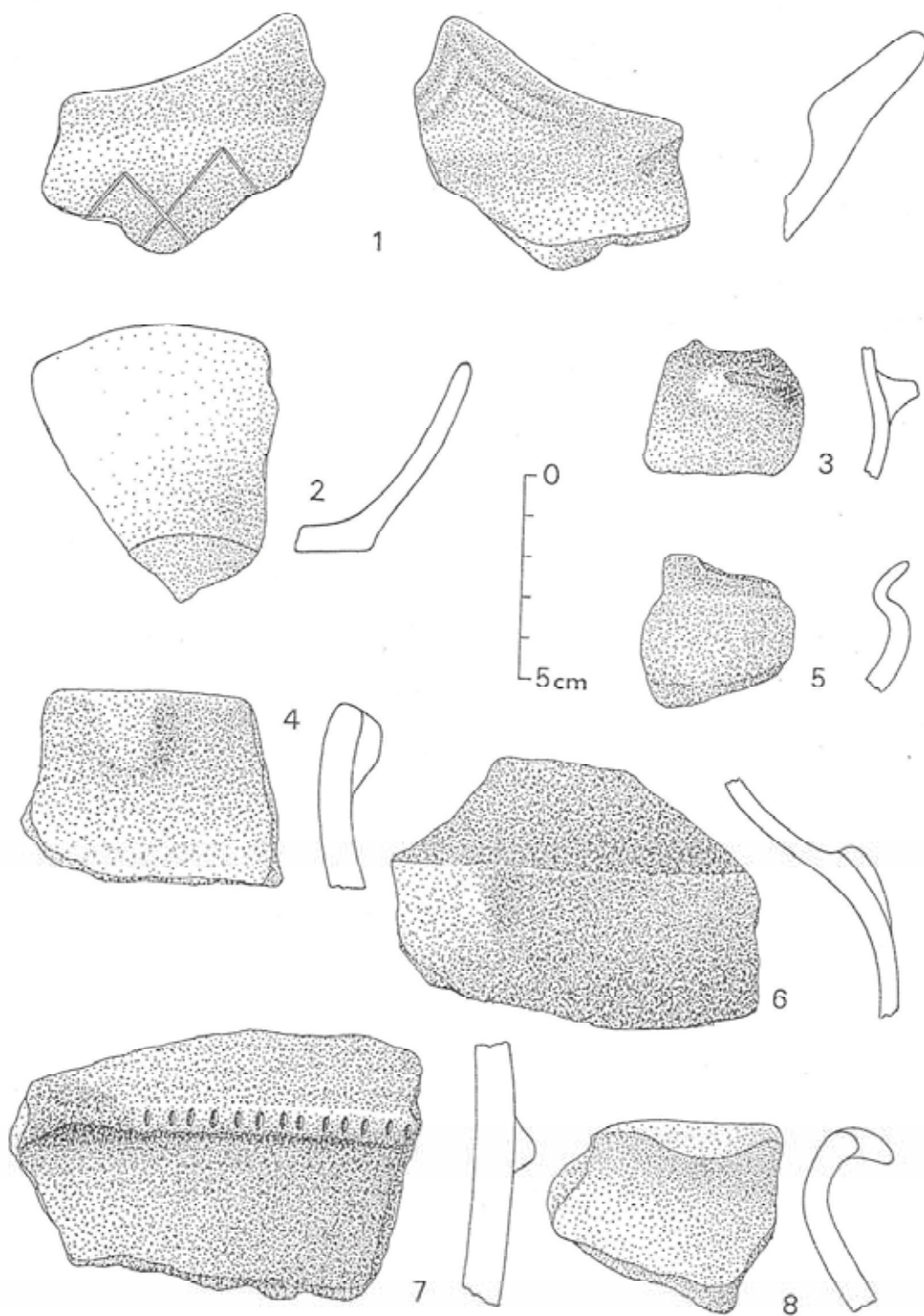
Tab. VII. Želiezovská zbierka. Turá.

Tab. VIII. Želiezovská zbierka. Malý Kiar - 6, Santovka - 3-5, Sazdice - 1, Sikenička 2, Tekovský Hrádok -7.

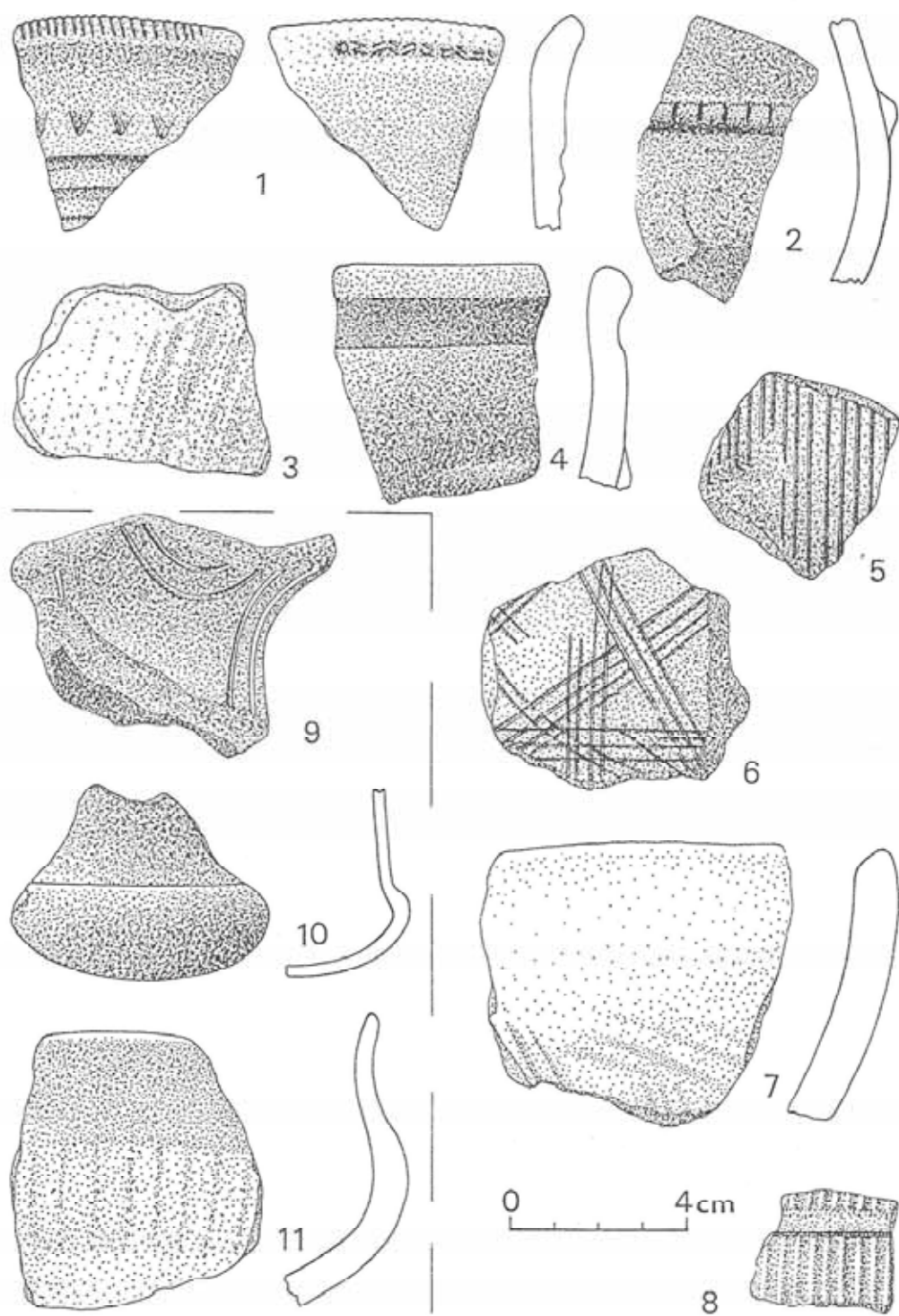

Tab. IX. Želiezovská zbierka, Santovka.

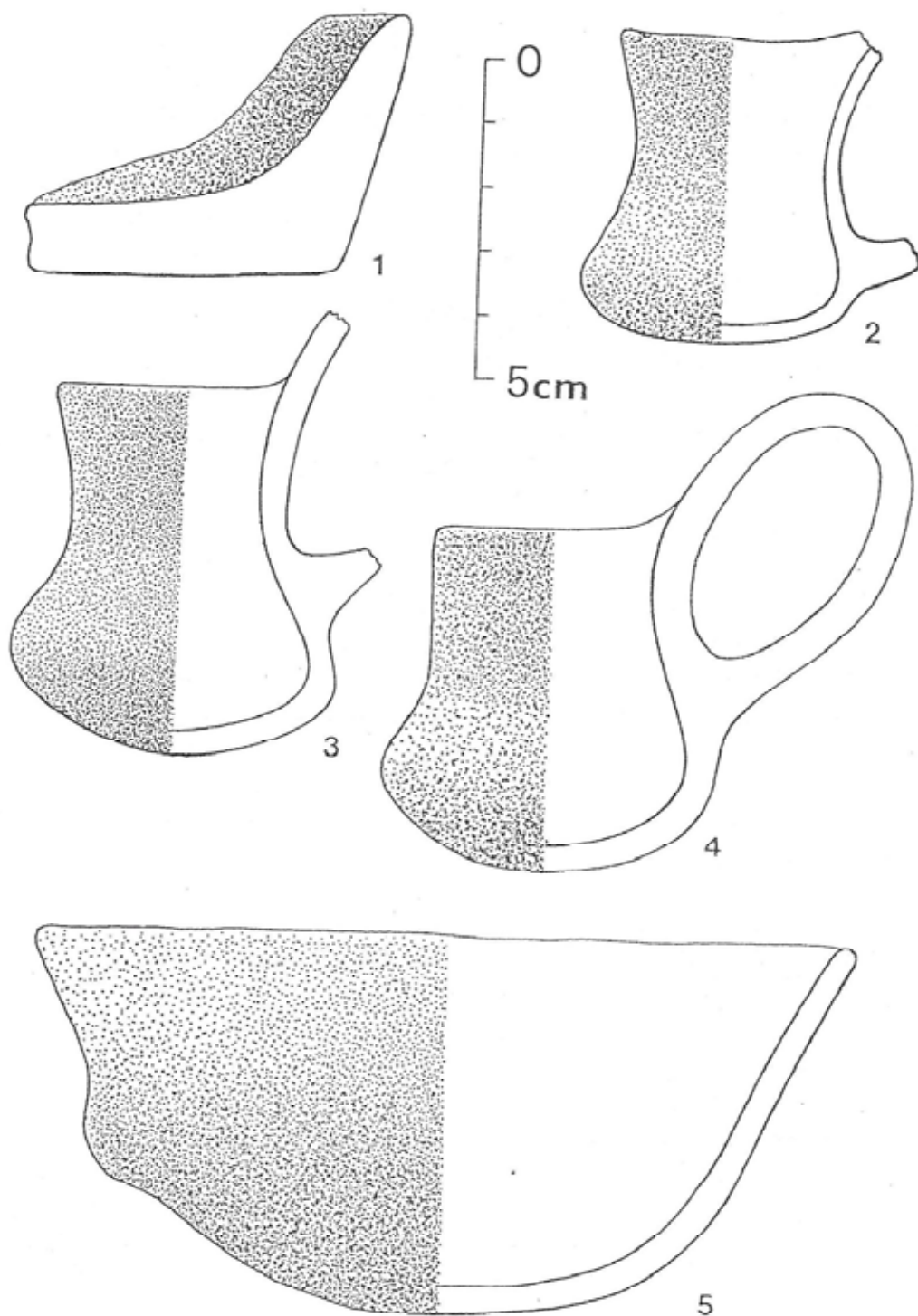

Tab. X. Želiezovská zbierka. Santovka.

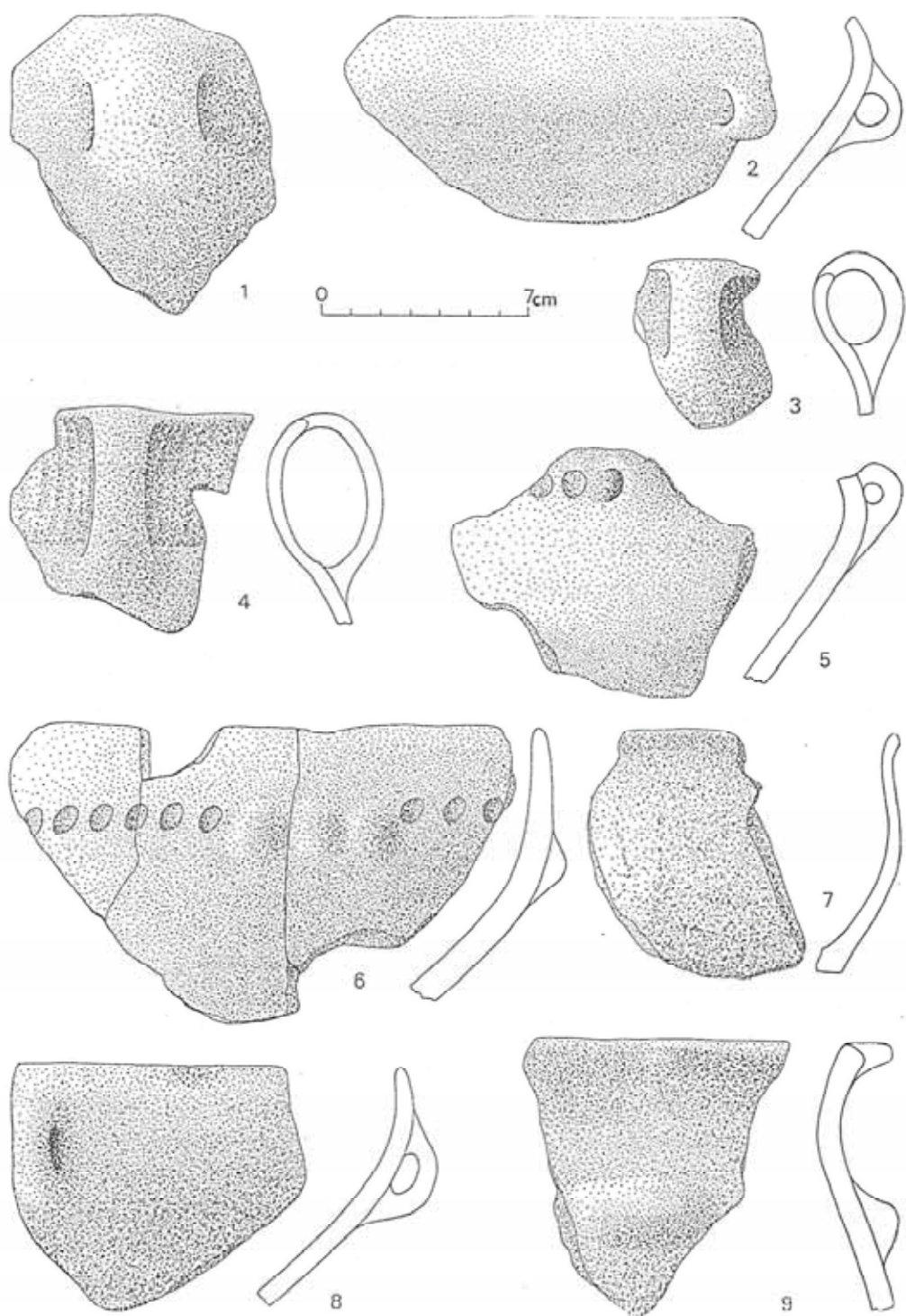

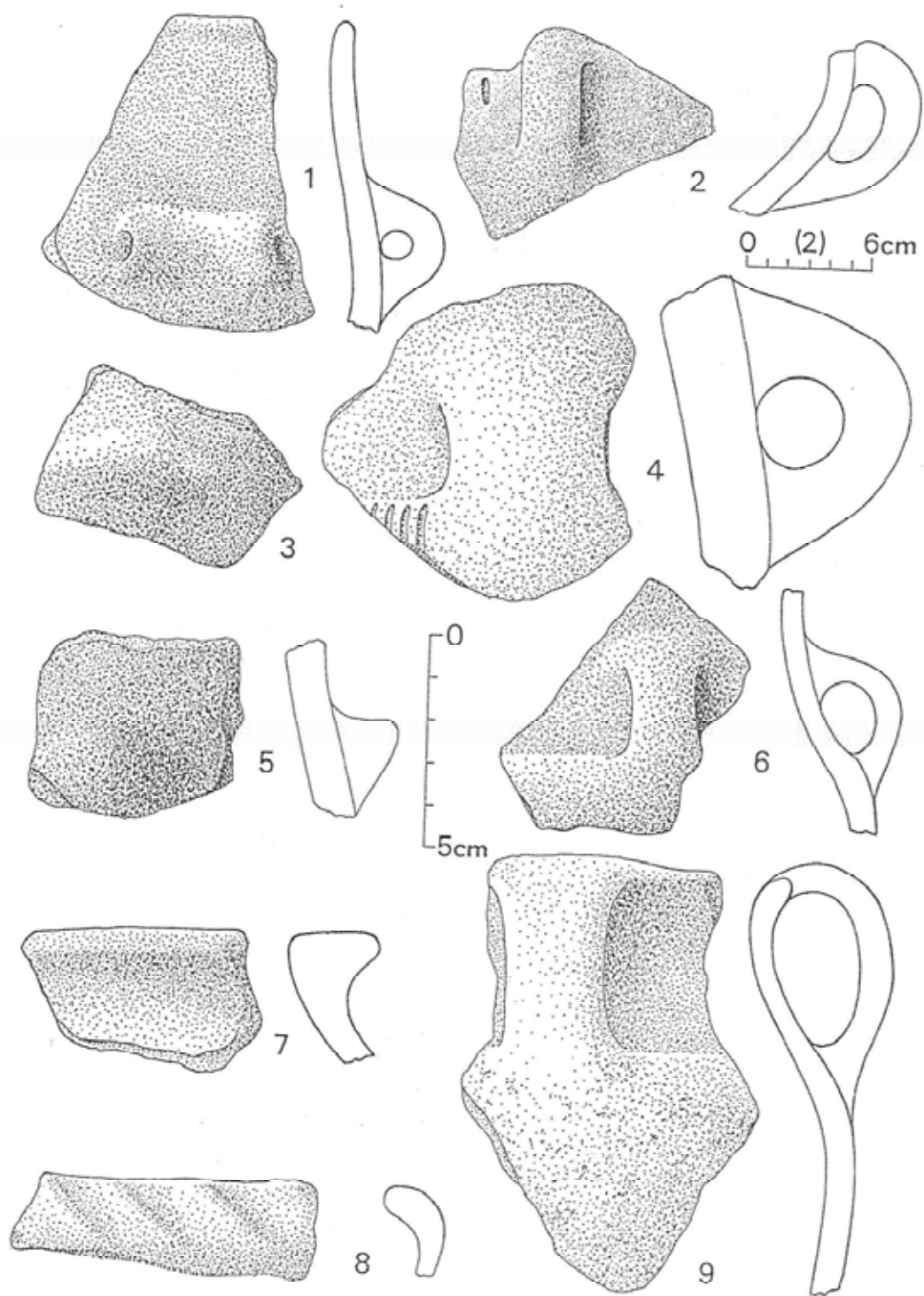
Tab. XI. Želiezovská zbierka. Breh Hřona - 9-11, Santovka - 1-8.

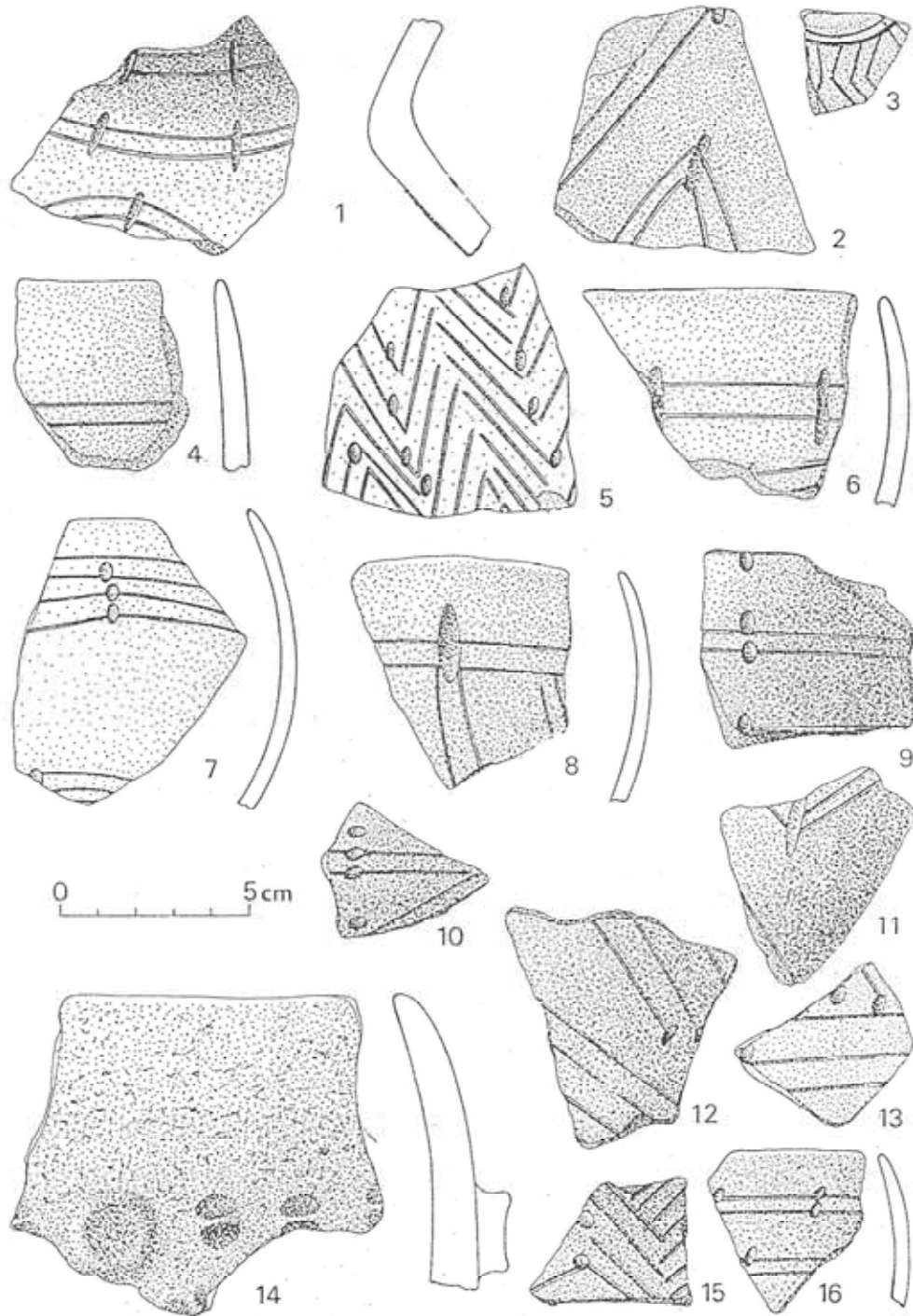
Tab. XII. Želiezovská zbierka. Veľké Turovce.

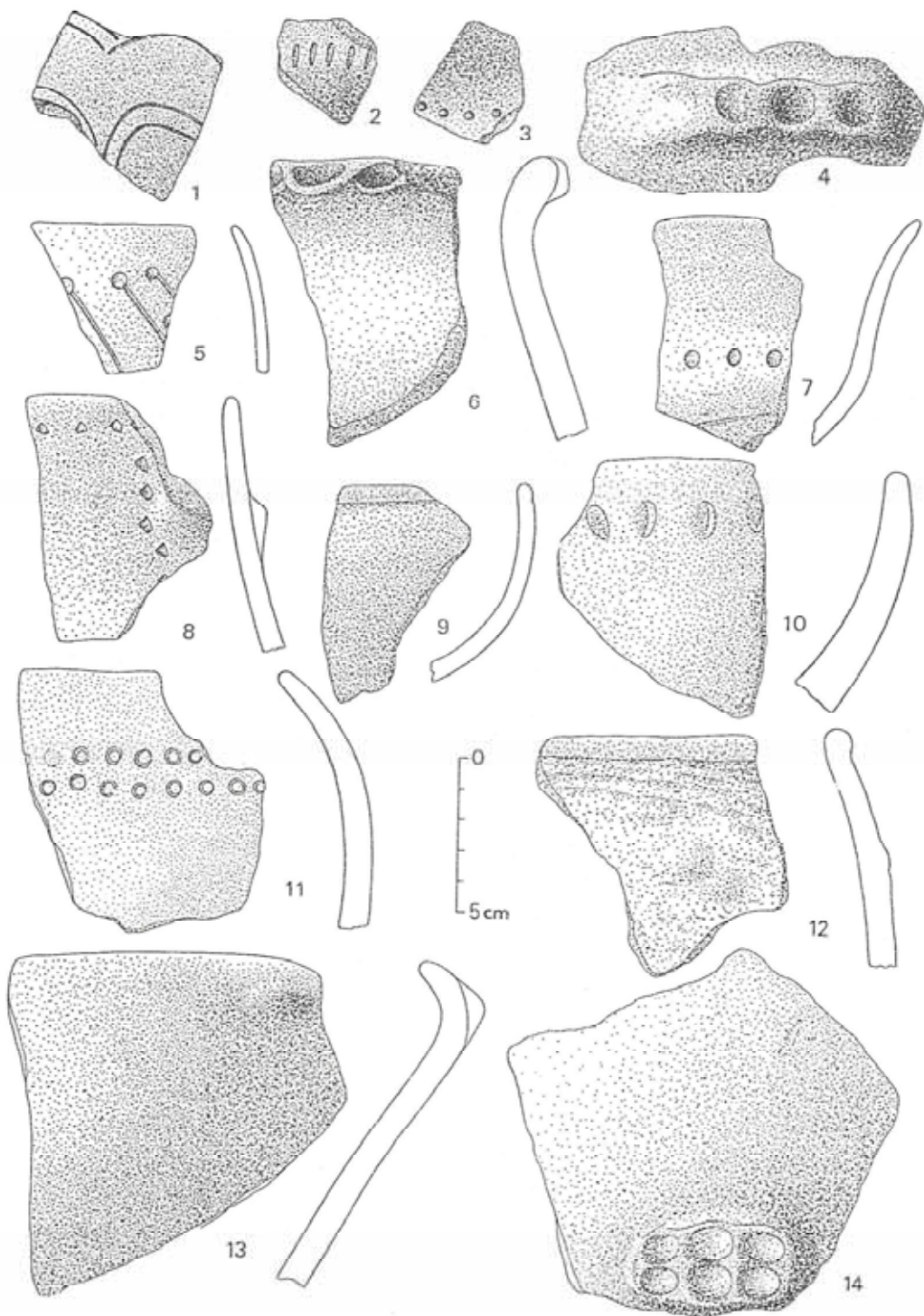
Tab. XIII. Želiezovská zbierka. Veľké Turovce.

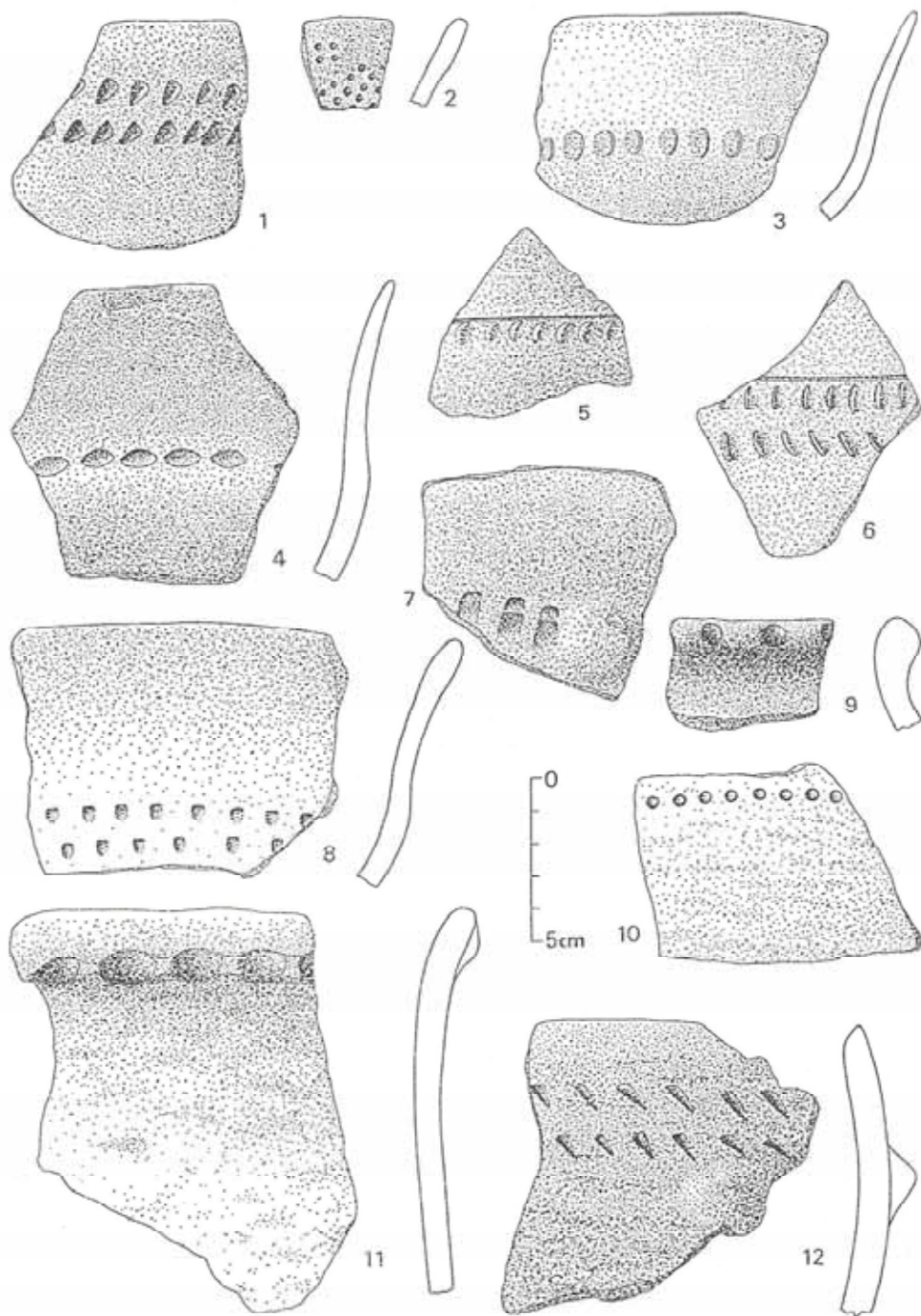
Tab. XIV. Želiezovská zbierka. Veľké Turovce.

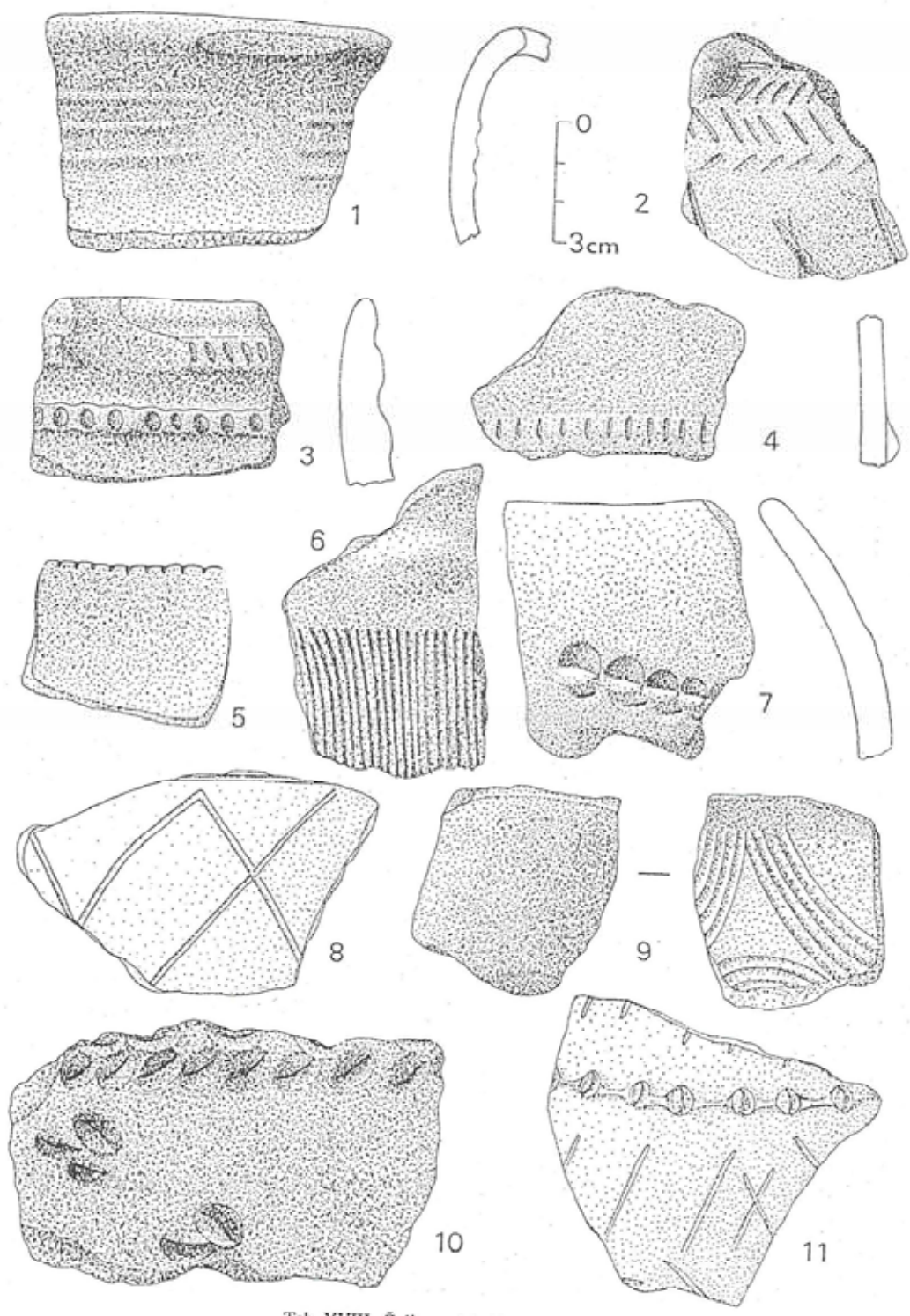
Tab. XV. Želiezovská zbierka. Tupá.

Tab. XVI. Želiezovská zbierka. Tupá.

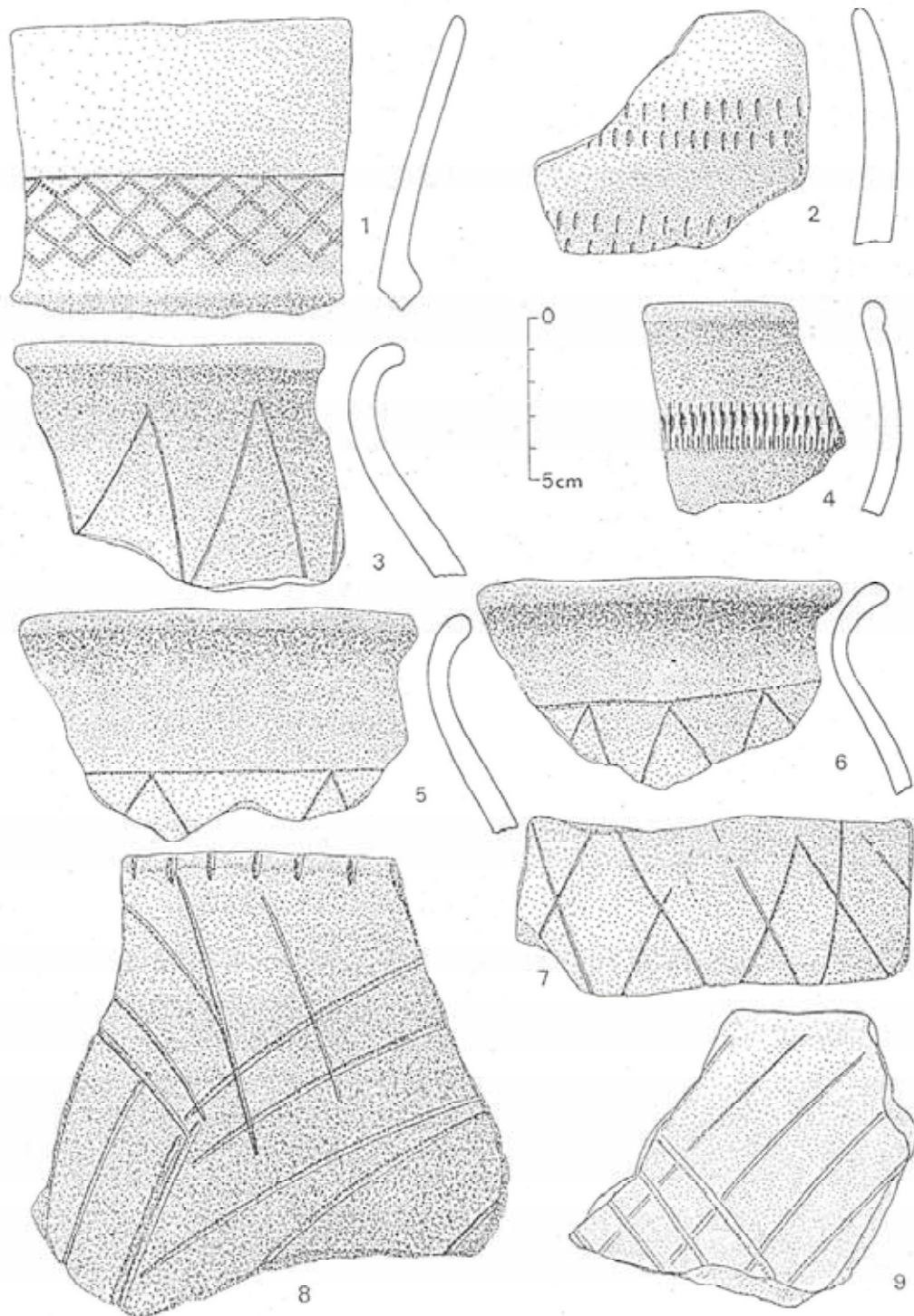

Tab. XVII. Želiezovská zbierka. Tupá.

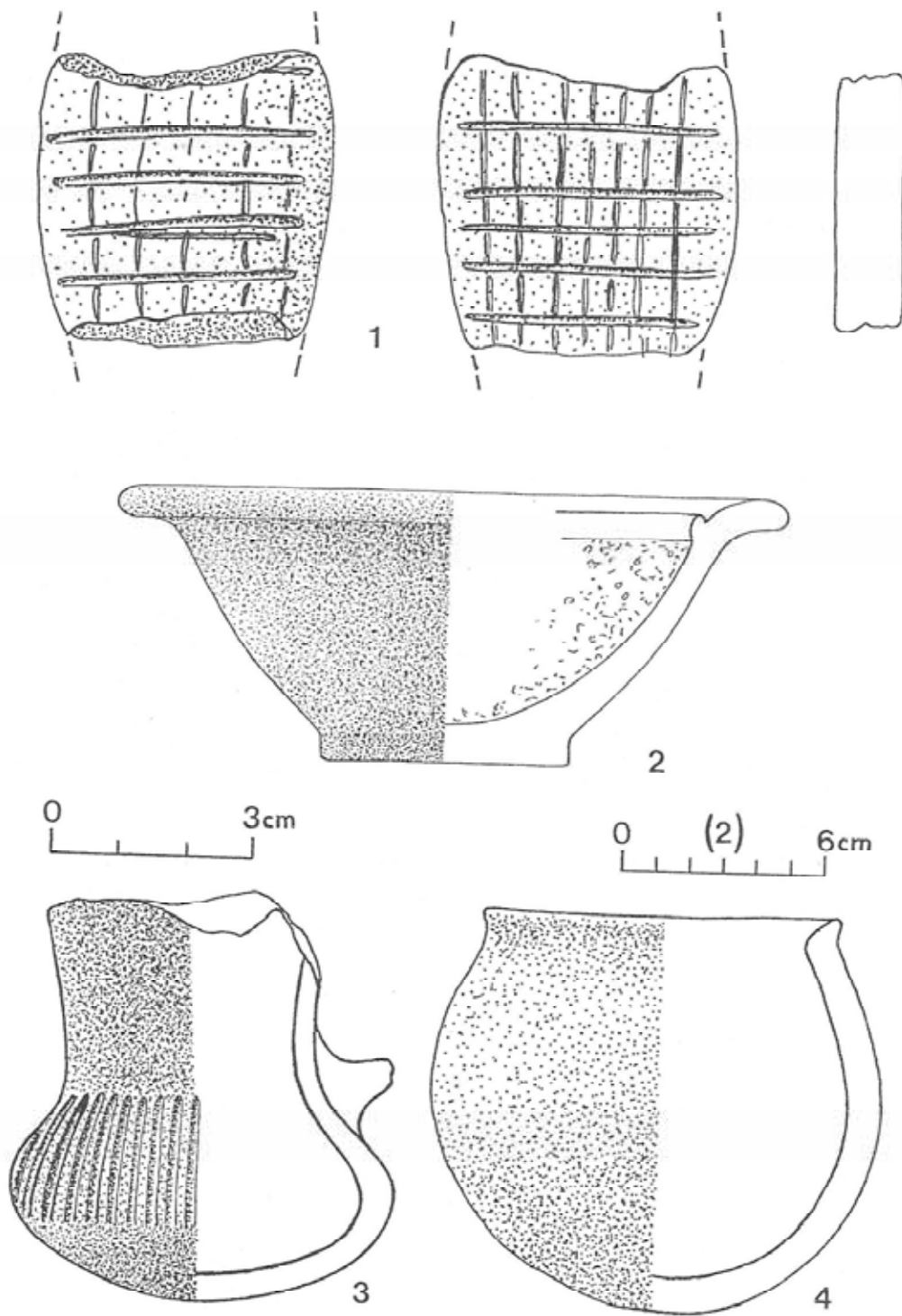

Tab. XVIII. Želiezovská zbierka. Tupá.

Tab. XIX. Želiezovská zbierka. Tupá.

Tab. XX. Želiezovská zbierka. Tupá.

POZNÁMKY

¹ V archeologickej terénnej praxi je i dnes problematický a nejednotný názor v otázke škartovania črepového materiálu. Vytriedenie črepov priamo pri terénnych výskumoch sa prenecháva bádateľovi, a tak sa stáva, že múzejný pracovník škartujúci črepy má v porovnaní s pracovníkom, ktorý škartuje minimálne, menej práce pri druhej evidencii. Pomerne veľké škartovanie v tom-ktorom múzeu sa často zdôvodňuje nedostatkom priestoru v depozi-tároch.

² Bližšie poznatky by nám azda prinieslo porovnanie, či sa zbery územne neviažu prevažne na pozemky patriace železovskému panstvu.

³ Spomenuté nálezy sa najskôr získali za Rakúsko-Uhorskej monarchie, keď kontakty neboli usmerňované štátnou hranicou a majetky statkárov z Pohronia siahali vtedy aj do susednej časti dnešného Maďarska.

⁴ Zbierku E. Bolemana, ktorá nie je publikovaná, získalo Tekovské stoličné múzeum v Zlatých Moravciach, odkiaľ sa za I.ČSR údajne previezla do múzea v Nitre.

⁵ J. Eisnerom odkrytá časť pohrebiska je prvým odbornou preskúmaným pohrebiskom z doby laténskej na Slo-vensku.

⁶ Časť nálezov zo železovskej zbierky označila majiteľka číslom, žiaľ inventárna kniha sa stratila.

⁷ Sú to Hronovce, breh Hrona, Malé Ludince, Malý Kiar, Nýrovce, Pohronský Ruskov, Santovka, Szadice, Tupá, Turá a Veľké Turovce.

⁸ Na nádobe sa zachovalo iba jedno uško, po druhom ušku sú zreteľné badateľné stopy po pôvodnom nalepovaní. Na fotografii z roku 1934 je jasne viditeľné, že uško, ktoré je dnes odrazené, bolo rovnako tvarované do tvaru hlavičky ako uško zachované (Mitscha-Märheim/Pittioni, 1934, tab. VII:13).

⁹ Nálezy sa nachádzajú v Magyar Nemzeti Múzeum v Budapešti.

¹⁰ Nie je vylúčené, že retiazka bola dodatočne spojená do uzavretého kruhu. H.Mitscha-Märheim a R. Pittioni ju opisujú raz ako voľnú retiazku, raz ako náhrdelník s prívieskami.

LITERATÚRA

BŮHM, J. 1953: Studie o periodisaci pravěkých dějin. Pam. arch. , 44, s. 1-32.

BIALEKOVÁ, D. 1967: Žltá keramika z pohrebisk obdobia avarskej ríše v Karpatskej kotline. SLA XV - 1, s. 5-76.

DILLESZ, S.: Bars vármegye őskora, Magyarország vármegyéi és városai. Bars vármegye, Budapest, s. 285-292.

EISNER, J. 1926-1927: Nové nálezy na Slovensku a v Podkarpatské Rusi (r. 1925), OP V-VI, s. 60-68.

EISNER, J. 1927: Laténske hroby v Hronském Damašdē (okr. Železovce) na Slovensku, Bratislava I, s. 341-350.

EISNER, J. 1933: Slovensko v pravěku, Bratislava.

FILIP, J. 1956: Keltové ve střední Evropě, Praha.

HABOVŠTIK, A. 1974: Nálezy stredovekých hlinených kotlíkov na Slovensku. Zborník SNM LXVIII, Historia 14, s. 123-155.

HOLČÍK, Š. 1976: Stredoveké kachlice na Slovensku. Zborník SNM LXX, História 16, s. 91-112.

CHEBEN, I. 1984: Sídliisko badenskej kultúry v Bini. SLA XXXII-1, s. 146-177.

KUJOVSKÝ, R. 1985: Záchraný výskum v Tekovskom Hrádku. AVANS v r. 1984, s. 139.

LICHARDUS, J. - VLADÁR, J. 1964: Zu Problemen der Ludanice-Gruppe in der Slowakei, SLA XII - 1, s. 69-162.

MAJTÁN, M. 1972: Názvy obcí na Slovensku za ostatných dvesto rokov, Bratislava.

MITHAY, S. 1942: Bronzkori kultúrák Győr környékén, Győr története, s. 1-34.

MITSCHA-MÄRHEIM, H. - PITTIONI, R. 1934: Zur Besiedlungsgeschichte des unteren Grantales, Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien, s. 147-173, t. 1-10.

NĚMEJCOVÁ-PAVŮKOVÁ, V. 1964: Sídliisko boľerázského typu v Nitrianskom Hrádku. SLA XII-1, s. 163-268.

NĚMEJCOVÁ-PAVŮKOVÁ, V. 1984: K problematike trvania a konca boľerázskej skupiny na Slovensku. SLA XXXII-1, s. 75-146.

NOVOTNÝ, B. 1958: Slovensko v mladšej dobe kamennej, Bratislava.

PAULÍK, J. 1980: Praveké umenie na Slovensku, Bratislava.

PICHLEROVÁ, M. - TOMČÍKOVÁ, K. 1993: Archeologická zbierka zo Železoviec I., Zborník SNM LXXXVII, Archeológia 3, s. 53-90.

PRÁŠEK, K. 1992: Antropomorfné idoly badenskej kultúry z Bine. Zborník SNM LXXXVI, Archeológia 2, s. 5-20.

TAKÁCS, M. 1986: Die arpadenzeitlichen Tonkessel im Karpatenbecken, Budapest.

ZACHAR, L. 1987: Keltské umenie na Slovensku, Bratislava.

ARCHÄOLOGISCHE SAMMLUNG AUS ŽELIEZOVCE

II

Magda Pichlerová - Katarína Tomčíková

Das Ziel der Bearbeitung des II. Teiles der Želiezovce Sammlung ist die Keramik. In diesem Zusammenhang ist es angebracht zu betonen, daß den Inhalt der Sammlung im Vergleich zu anderen vorwiegend Gefäßfragmente, also Scherben bilden. Aus der Sicht der einzelnen Kulturen und Fundorte ist das Scherbenmaterial zahlreich, aber ungleichmäßig vertreten, woraus geurteilt werden kann, daß es in Form gelegentlicher Geländebegehungen gewonnen wurde. Bei der Bezeichnung der Gemeinde gehen wir von der gegenwärtigen, amtlich gültigen Benennung aus, wobei aber im Katalogteil auch der frühere, in der älteren Fachliteratur zitierte Name vermerkt ist. Da das Ausmaß der Sammlung die Möglichkeiten dieses Beitrages überschreitet, widmen wir in diesem Teil die Aufmerksamkeit dem Material aus 20 Fundorten (Abb. 1). Ein Teil des Scherbenmaterials stammt aus den direkt entlang des Gran-Flusses sich erstreckenden Dörfern und ein Teil aus seiner Umgebung.

Beim Vergleich der Gegenstände der Želiezovce Sammlung mit dem Verzeichnis vom J. 1934 (Mitscha-Märheim, H. - Pittioni, R. 1934) und den publizierten, zwar kurzen Bemerkungen J. Eisners, treten gewisse unklare Fundumstände bei der Auswertung des keltischen birituellen Gräberfeldes aus Hronovce-Domaša in den Vordergrund. Die Funde stammen aus gestürzten Gräbern, von denen ein Teil verlorengegangen (Abb. 4).

Die Auswertung des keramischen Lesefundmaterials trägt bloß einen rahmenhaften Charakter. In der Sammlung dominieren Funde aus dem Neolithikum, Äneolithikum und der älteren Bronzezeit. Der bedeutendste Gegenstand der "Scherben"- Sammlung ist das Fragment einer menschlichen Plastik aus Tupá (Taf. XX, 1; Abb. 2:7). Dieses Idol stellt im Rahmen der Želiezovce-Gruppe mit seinem beidseitigen quadratischen Schema eine weitere Variante der abstrahierten flachen Idole dar.

Ein zweiter bedeutender Gegenstand der Sammlung ist das zoomorphe Gefäß aus Pohronský Ruskov (Taf. V, 2; Abb. 2: 1) mit einer applizierten Tierplastik, mit Ohren in Form von Wasservögeln (Enten). Für seine zeitliche Bestimmung ist auch das Begleitmaterial wichtig, das in die ältere Phase der Badener Kultur gehört.

Eine größere Kollektion von Gefäßen und Scherben stammt aus Santovka - Maďarovce, wo eine Überlappung zweier älterbronzezeitlicher Kulturen verfolgbar ist, und zwar der Maďarovce- und der nordpannonischen Kultur (Taf. IX, X).

Die jüngere Bronzezeit ist vereinzelt aus Malý Kiar (Taf. VIII, 6) und aus Veľké Turovce (Taf. XIV, 8) vertreten.

Ein beachtenswerter, doch leider verlorengegangener hallstattzeitlicher Fund ist ein Bronzekettchen mit Blechanhängern aus dem Fundort Hronovce - Domaša (Abb. 4), mit einer Analogie in Blatnica - Sebeslavce und aus dem eponymen Fundort Hallstatt, das in die Stufe HD3 - LA datiert ist. Weitere Funde aus Hronovce (Taf. II, 1-3) sind durch Begleitmaterial, das leider verlorengegangen (Abb. 4), in die Stufe LB - LC datiert. Die Gefäße aus Pohronský Ruskov (Taf. V, 1, 3) können in die Stufe LD gewiesen werden.

Germanische Besiedlung belegen in der Želiezovce Sammlung Keramikfragmente aus Turá (Taf. VII) und Tupá (Taf. XIX). Problematisch ist die Zuweisung des kleinen Gefäßes aus Santovka (Taf. VIII, 5; Abb. 3:3), das ein Beleg von Handelsverbindungen mit den römischen zentralen Gebieten sein kann.

Funde aus dem (frühen bis späten) Mittelalter sind im Vergleich zu den urzeitlichen recht bescheiden. Zu den bedeutendsten gehört ein flaschenförmiges Gefäß aus Biňa (Taf. X, 1; Abb. 3:1), das mit seiner Form und Herstellungstechnologie in den Bereich der sog. gelben Keramik gereicht wird, die auf Gräberfeldern aus der Zeit des awarischen Reiches vorkommt.

Ferner befinden sich in der Sammlung ein topfförmiges Gefäß aus dem 10. Jh. aus Tekovský Hrádok (Taf. VIII:7) und das Fragment eines Tonkessels mit rahmenhafter Datierung in das 11. - 13. Jh. Ein beachtenswerter Fund ist auch ein kleines spätgotisches Gefäß aus dem 15. - 16. Jh. (Taf. I, 3).

Den jüngsten Zeitabschnitt beschließt eine Zwiebelkachel aus Santovka (Taf. VIII, 4), die wahrscheinlich bereits von der Wende des Mittelalters zur Neuzeit stammt.

Im zweiten Teil der Želiezovce Sammlung richtete sich die Aufmerksamkeit im Rahmen des Grantals auf 20 Fundorte, die eine größere Kollektion der Keramikproduktion (34 Gefäße und 146 Fragmente) aus verschiedenen Zeitabschnitten von der jüngeren Steinzeit bis in die Neuzeit enthält.